

8.
СТРАНА

Петровдански сабор у Грабовцу

Ловранско празновање

6.
СТРАНА

5.
СТРАНА

Калазлије прославили славу

Путовања пештанских ђака

10.
СТРАНА

ПОЛИТИКА

Представници Срба из региона у Скупштини Србије

Задовољавајући положај српске народности у Мађарској

Миодраг Линта, председник Одбора за дијаспору и Србе у региону, на почетку састанка је истакао да су чланови Одбора свесни тешког положаја Срба у Црној Гори. Међу проблемима, истакао је онемогућавање Срба да добију статус народа у Црној Гори, спречавање запошљавања Срба у државним институцијама, али и приватном сектору, третирање српског језика као језика другог реда, напади на имовину српске цркве и онемогућавање слободе кретања црквеним достижанственицима, као и лидеру једине српске парламентарне странке Андрији Мандићу.

Др Миомило Вуксановић навео је да је 16. јула упутио писмо председнику Републике Србије Александру Вучићу, у којем је образложио да је положај српског народа на простору Црне Горе условљен променом националног идентитета. Како је навео, српски језик, који је по подацима са последњег пописа матерњи језик највећег броја грађана у Црној Гори, потпуно је преименован, а ћирилично писмо, које је по Уставу Црне Горе равноправно, има статус само дозвољеног, али не и равноправног писма. Он је додао да се велика нетрпељивост исказује према Српској православној цркви у Црној Гори, која свакодневно постаје све већа. Такође, навео је да смишљеном изменом црногорских закона, коалиција на власти, ради на штету српског народа и спором администрацијом гаси српске организације које раде на очувању српског националног, културног језичког и верског идентитета, с посебним освртом на српске медије.

На састанку је било речи и о под-

Чланови Одбора за дијаспору и Србе у региону разговарали су са представницима Сталне конференције Срба из региона, међу којима су били и представници Срба из Мађарске Љубомир Алексов и Вера Пејић Сутор. Централна тема разговора био је положај Срба у Црној Гори, али је било речи и о положају припадника српског народа у осталим земљама региона

Љубомир Алексов и Вера Пејић Сутор са члановима Одбора за дијаспору и Србе у региону Народне скупштине Србије

шци Владе Републике Србије српском народу кроз куповину „Српске куће“, за коју је издвојено три милиона евра из буџета Србије, а која још није у функцији остваривања предвиђених активности.

Чланови Одбора рекли су да ће пренети Влади Србије поруку и забринутост Сталне конференције Срба из региона и да ће инструментима који су им на располагању подржати Српски Национални савет у Црној Гори.

Учествујући на састанку, српски

посланик у Мађарском парламенту и копредседник Сталне конференције Срба у региону Љубомир Алексов и председница Самоуправе Срба у Мађарској Вера Пејић Сутор, истакли су да српска национална заједница остварује сва права загарантована националним мањинама. Алексов је навео да је у протеклих неколико година српска заједница у Мађарској знатно унапредовала и да има своје културне, научне и верске институције, а чланови Одбора истакли су српска заједница у Мађарској може да

користи као пример добре праксе и модела којим се могу водити и Срби из земаља региона.

Заменик председника СПО-а, народни посланик и члан Одбора за дијаспору и Србе у региону Александар Чотрић, веома похвално се изразио о положају Срба у Мађарској, посебно наглашавајући да је томе у многоме допринела сама српска национална мањина.

Срби у Мађарској су веома заслужни што је статус нашег народа у овој суседној држави онакав какав јесте, пре свега, својом борбом и залагањем кроз државне институције, али и на свим другим местима. Изузетно је важно да тамо постоје наше школе, а посебно желим да похвалим и издавање Српских недељних новина, које сваке седмице добија скоро свака српска кућа. Месец српске културе је такође манифестација хвале вредна, а на значају добија и тиме што се одржава у скоро 40 градова Мађарске. Српско позориште у Будимпешти и постоји дуже од два века. Али и поред подршке мађарских власти, без ангажовања самих Срба, тешко би се спровеле све ове активности - истакао је, између осталог Чотрић, на састанку чланова Одбора за дијаспору и Србе у региону са представницима Сталне конференције Срба из региона.

СНН

Годишњица етничкој чишћења

Туга у Србији – славље и награде у Хрватској

Војно-полицијска акција „Олуја“ почела је 4. и трајала је до 5. августа 1995. године. Током њеног трајања хрватске снаге су убиле најмање 1800 особа српске националности, а протерале 250.000, након чега су успоставиле контролу на

Као и претходних година, у Хрватској и Србији је и овог 5. августа обележена годишњица од предузимања војно-полицијске акције „Олуја“, коју званични Загреб слави као Дан победе и домовинске захвалности и Дан бранитеља, док се у Србији 4. и 5. август сваке године обележавају комеморацијама и сећањем на stradale и прогане у тој акцији

територијом тадашње Републике Српске Крајине. Зато је за Србију војна операција „Олуја“ најмасовније и једно од најсуровијих етничких чишћења, која су се догодила у ратовима на просторима бивше СФРЈ, у којој су око 62 одсто жртве били цивили.

Целокупна акција хрватске војске за циљ је имала заправо исељавање становништва српске националности, а након протеривања забележена су паљења, пљачке и ликвидације малобројних Срба који нису хтели да напусте своје домове.

Председник Савеза Срба из региона Миодраг Линта, поручује да „Олуја“ није била никаква „чиста војна акција“,

већ удружени злочиначки подухват чији је циљ било протеривање Срба из Хрватске. Он истиче да ни после више од две деценије нису решени проблеми са којима се суочавају они који су протерани из Хрватске.

Линта наводи да је, између осталог, отето више од 40.000 станарских права која нису враћена, 50.000 пензионера потражује заостале неисплаћене пензије, више од 800.000 пољопривредних парцела није враћено власницима, десетине хиљаде Срба не може да потврди радни стаж који су остварили до почетка рата, а хиљадама грађана и даље се дугује динарска и девизна штедња.

„Нажалост, у Хрватској нема никакве воље да се ти проблеми реше и да се превазиђе ратна прошлост“, оцењује Линта. ■

Евројска јавност ираши Орбанов илан

РЕГИОН

Шест земаља региона као противтежа ЕУ?

Виктор Орбан најавио је пројекат Е6, који би, по његовим плановима, у политичку и економску унију спојио шест држава. Та „нова Европа“ простира се од

Балтичког мора до крајњег југа обухватала би и Мађарску, Пољску, Румунију, Чешку, Словачку и Србију. Орбанова група Е6 представљала би противтежу најмоћнијим земљама

Европске уније, које све више инститирају на одвајању од мање развијених држава ЕУ. Председник мађарске владе је свој програм у пет тачака представио недавно, на скупу у румунском граду Бајиле Тушанду.

У једној од тачака, најавио је нову алијансу земаља „нове Европе“, у коју је, уз државе већ удружене у Вишеградску четворку (Мађарска, Пољска, Чешка и Словачка), убројао и Румунију и Србију.

– Стогодишња усамљеност Мађарске је завршена, регион треба повезати мрежом ауто-путева и пруга. Када буде готово са обновом Карпатског басена, требало би формирати нови, снажан и безбедан регион – поручио је Орбан и додао:

– Србија не припада Балкану, већ централној Европи. Историјски

интерес Мађарске је да са Србијом буде у истој политичкој заједници – био је јасан Орбан у свом говору у Румунији, којим се опширно баве мађарски медији, откривајући извора блиских мађарском премијеру шта је све он зацртао у пројекту Е6.

Према његовом плану, унија Е6 била би одговор не само западној Европи, већ и идејама о стварању тзв. православне уније. Аналитичар Бранко Радун наводи да би савез шест земаља имао огроман економско-политички потенцијал, који може да буде права контратежа Бриселу:

– Све те државе имају много бољу комуникацију са Трапповом администрацијом него што је има, на пример, Немачка. Те земље заступају национално реалистичну политику, нису фасциниране глобализмом, што Србији потпуно одговара. Да о пројекту Е6 Србија и те како мора да размишља, јасно је и по изјави француског председника Емануела Макрона, који је поново најавио потпуну реорганизацију Европе и фактичко раздвајање водећих земаља ЕУ од осталих. ■

Виктор Орбан

Парасѝос сѝрадалим лоѝорашима

Освештано спомен-обележје интернирцима у Барчу

У организацији Удружења потомака и поштовалаца солунских бораца „Краљ Петар I“, педесетпеточлана делегација малих бачких села Мишићева, Бајмочке Рате, Алексе Шантића и Раistine, 29. јула допутовала је у Барчу, с циљем да присуствује освећењу спомен-обележја страдалима у логору у поменутом граду у Мађарској, где је током Другог светског рата интернирано више од 3.500 њихових предака. Међу њима, 1941. године страдало је 63 житеља Раistine и других места тог дела Бачке, па баш зато још пре шест година покренута је иницијатива да се на месту где су сахрањени земни остаци страдалих, подигне својеврсни споменик у знак сећања и поштовања према жртвама.

Депортација је отпочела 14. јуна 1941. године, железничким транспортом, без хране и воде. У логору, који се налазио у старој згради напуштеног млина поред реке Драве, било је 3.000 логораша. Осим Раistineца, у логор су депортовани и становници Алексе Шантића, Мишићева, Соколца, Рогатице и других места. Депортовани су углавном бивши добровољци са породицама који су у ова места колонизовани после Првог светског рата. Због сурових услова којима су били изложени, услед глади и болести, у периоду од јуна до децембра 1941. године у логору у Барчу страдало је 63 логораша, а остали су депортовани у логор Шарвар.

Од почетка јула 2018. године, на градском гробљу у Барчу, на месту где почивају земни остаци страдалих логораша, налази се спомен-обележје са уклесаним именима невиних депортованих и страдалих. Њима, њи-

ховом спомену дошли су 28. јула да се поклоне многобројни чланови Удружења потомака и поштовалаца солунских бораца „Краљ Петар I“ предвођени Јовом Вукобратовићем, чланом Извршног одбора поменуте организације.

Делегацији из Србије у присећању и евоцирању успомена прикључили су се и Срби из Мађарске: Борислав Рус, председник Самоуправе Срба у Будимпешти, уједно члан Скупштине Самоуправе Срба у Мађарској у чијем друштву се налазио и др Данило Урошевић, историчар, који је 1941. године као осмогодишњи дечак из родног Бајмока с породицом интерниран у логор Барчу. Касније, неки Срби који су пуштени из логора остали су у Мађарској, а један од њих био је Данило Урошевић, који је доцније доспео у Београд. Но, као шеснаестогодишњак, помажући родбини да пређе у Мађарску, и он се вратио и ту остао, да би касније своја сећања и историјске чињенице објединио у књизи „Срби у логорима Мађарске 1941–1945.“

„Дошли смо да освештамо споменик, део овог поља, као вечито одмориште оних, којима пре 77 година одузеше животе да би народ могао живети. Требало је да прође 77 година да подигнемо обележје да њихових 77 дана боравка овде, у овом логору, где је живот изгубило 59 Срба, 3 Буњевца и један Словенац. Праштајући, човек се уздиже изнад оних који га вређају“, рекао је Душан Лукић из Удружења потомака и поштовалаца солунских бораца „Краљ Петар I“.

Присутнима се обратио и Борислав Рус, који се такође осврнуо на тешка историјска времена средином

прошлог века, уз напомену да се слично никада више не сме догодити. Услед тихе боли, мemento подсећа на пролазност, тачније, „своје време мораш искористити на најлепши начин, дати га другима, бити с другима, волети друге.“

Окупљенима се обратио и епикоп будимски Лукијан, који је уз саслужене свештенства служио парастос.

„Један велики рат, оставио је овде један страхан траг. Наша Црква има дуго памћење. Она као Ракиља за

вителијемском децом, оплакује сву своју децу. И све невинне жртве оплакује и памти их – у небеском царству су записани – а добро је што су и овде записани. Црква живи у садашњости, али памти прошлост и гледа у будућност. Црква прави и мостове између људи и народа и то баш на овакав начин као што смо се овде окупиле“, рекао је владика Лукијан.

Парастос је приведен крају полагањем венаца на спомен-обележје. П. М.

САРАДЊА

„Евројски Амазон“ корак ближе реализацији

Наш регион на Унесковој листи биосфере

Идеја о резервату биосфере кроз Србију, Мађарску, Хрватску, Аустрију и Словенију, такозвани „Европски Амазон“, који ће обухватити површину од чак милион хектара, ближи се остварењу. Наиме, Унеско је на овогодишњој конференцији на своју листу резервата биосфере додао и резерват „Мура“, саопштила је Светска организација за природу (WWF)

Пре годину дана је „Бачко Подунавље“ у Србији уписано на УНЕСКО листу резервата биосфере, резервати у Мађарској и Хрватској проглашени су 2012. године, док се сада чека и номинација Аустрије.

До сада је под заштитом Унеско 850.000 хектара природних и културних подручја уз реке Муру, Драву и Дунав, док ће се „Европски Амазон“, који ће се простирати кроз пет држава, обухватити површину од милион хектара, кажу у WWF.

Недавно смо обележили годину

дана од када се резерват биосфере „Бачко Подунавље“ у Србији придружио светској мрежи у оквиру програма „Човек и природа“, рекла је координаторка пројекта Мура-Драва-Дунав у Србији из WWF Adria

Душка Димовић. Објаснила је да тај програм подразумева не само заштиту природе, већ хармоничан однос између људи и природе, балансом којим се очување природе успоставља у функцији одрживог развоја.

Димић каже да се у оквиру резервата биосфере „Бачко Подунавље“, који се простире на подручјима општина Сомбор, Апатин, Оџаци, Бач и Бачка Паланка на површини од 176.635 хектара, налазе четири заштићена подручја, међу којима су изузетно вредни Специјални резервати природе „Горње Подунавље“ и „Карађорђево“.

Упоредо са иницијативом о успостављању резервата биосфере у пет земаља, у тим земљама се спроводе пројекти које кофинансира ЕУ, како би се оствариле заједничке мере за-

штите природе. Развијају се активности засноване на принципима одрживог туризма, као што је бициклическа тура кроз Европски Амазон, која ће пратити ток три реке - Мура, Драве и Дунава. Од 2021. године заљубљеници у спорт и природу моћи ће бициклом да обиђу културне и природне вредности ових подручја.

Истовремено се спроводи ревитализација река ради успостављање нових природних станишта и простора за људске активности.

„Потврда Унеска је велика претретица ка заштити најзначајнијег речног подручја у средњој Европи“, каже главни координатор пројекта Мура-Драва-Дунав у WWF Аустрија

Арно Мол поводом одлуке Унеска да на листу резервата биосфере дода и резерват „Мура“ у Словенији.

Резерват биосфере Мура, који се простире на 100 километара уз ту реку, од аустријско-словеначке границе до границе Словеније са Хрватском и Мађарском. Подручје обухвата највеће словеначке плавне шуме, станишта ретких врста птица орла белорепана и црне роде.

Мура је најзначајније станиште у Словенији за разне врсте риба, попут младице и кечиге, које због слободног тока реке који није поремећен изградњом брана, могу неометано да се крећу до Дунава. ■

Сарадња шри оишине у Србији и Мађарској

Заједнички програм развоја наутичког туризма на Тиси

Општине Алђа и Чонград у Мађарској и Бечеј у Србији, реализују ИПА програм прекограничне сарадње као основу за развој воденог, посебно наутичког туризма на Тиси, која је од пре две године поново међународно пловна. У склопу тог пројекта, Бечеј управо гради пристаниште за мале бродове

Завлађујући ИПА пројекту, који је општина Бечеј потписала у партнерству са општинама Алђа и Чонград у Мађарској, до 31. јула идуће године требало би да се заврши изградња пристаништа за мале бродове на Тиси крај Бечеја.

Вредност ИПА пројекта је пола милиона евра, а инвестиције у Бечеју 172.000 евра.

Реализацијом овог пројекта ствара се основ за развој воденог, посебно наутичког туризма на Тиси, која је од пре две године поново међународно пловна. Бечеј ће на тај начин постати интересантна дестинација за наутичаре, али и друге туристе који перферирају водени саобраћај - истиче Ержебет Кинка, заменица председника бечејске Скупштине општине.

Да би се пројекат у Бечеју реализовао, Општина Бечеј се кредитно

завурила за 18 милиона динара. Али, када се пројекат заврши и буду правдани износи, донатор у општинску касу враћа 85 процената. Практично, бечејску општину би изградња пристаништа за мале бродове, популарне Мале марине, коштала само 2,7 милиона динара. За скроман износ, добија се вишеструко важан објекат.

Реч је о плутајућем објекту површине око 230 квадрата, који ће бити прикључен на електричну мрежу, водовод и канализацију, са контејнером који садржи канцеларију пристаништа, санитарни чвор и чајну кухињу. Објекат ће бити повезан са обалом прилазним мостом, а с низводне стране милом дужине 96 метара. Наравно, све ће бити обележено пратећом туристичком сигнализацијом. Капацитет пристаништа је двадесетак мањих пловила.

Сваког дана се очекује покретање

поступка јавне набавке, а то значи да би током јесени могли да се обаве радови који су везани за инфраструктуру, а сам објекат могао би да буде постављен до краја текуће године. У наредних годину дана колико је преостало за ИПА пројекат у сва три места, искористиће се и за уређење приступног простора и припремање програма за свечано отварање Мале марине - закључује Ержебет Кинка.

Одавно Бечеј вапи за оваквим објектом, а Мала марица се уклапа у

концепцију развоја туризма наше највеће потиске општине, јер подиже туристичке ресурсе.

Како би испунила обавезе у овом пројекту и дала учешће, општина Бечеј морала је да се кредитно задужи и то за 18 милиона динара, што су у Скупштини општине Бечеј недавно подржали одборници. Од поменутог износа, након правдања донатору, у општинску касу биће враћено 85 одсто, објаснила нам је Ержебет Кинка

Рајорџи са храмовне славе у Калазу

СВЕТКОВИНЕ

У духу православља и народне традиције

На дан Светог архангела Гаврила, у четвртак 26. јула, Срби у Калазу прославили су храмовну славу. Од 1752. године, овај светац је заштитник калашке српске цркве, а традиција прослављања траје од 1778. године, од када овај храм украшава торањ

Свету архијерејску литургију у Калазу, која је почела у 10 часова, служио је епископ будимски Лукијан, а саслуживали су протојереј Лазар Пајтић - архијерејски намесник мохачки, протојереј Зоран Остојић - архијерејски намесник будимски, протојереј Радован Савић - ловрански парох, протонамесник Далибор Миленковић - новопостављени сегедински парох, јереј Љубислав Милисавић - помашки парох, јереј Никола Почуча - калашки парох, јеромонах Варнава Кнежевић и јерођакон Инокентије Лукин.

Литургију су својим гласовима улепшали чланови сентандрејског хора „Јавор“. Тога дана, епископ Лукијан одликовао је јереја Николу Почучу чином протонамесника, за његову вишегодишњу предану и ревностну службу и за, према владициним речима, „јововско трпљење у разним неприликама са којима се сусретао током досадашњег пастирског рада“. Беседу је одржао отац Зоран Остојић из Будимпеште, који је заједно са јерођаконом Инокентијем служио вечерње.

Потом је уследила литија око храма, уз учешће осталих свештеника, као и резање славског колача. Кума је била Аница Крунић са мужем, Палом Фекете, а кумства за следећу годину прихватила се Српска самоуправа из Калаза, са председником Петром Крунићем.

„Наши преци су вековима славили данашњи дан у разним условима и то су увек чинили у близини божјој и са благословом божјим. Зато и ми, браћо и сестре, све што чинимо, треба да чинимо под благословом божјим“, рекао је отац Милисавић окупљеним

верницима и захвалио се оцу Почучи на гостопримству, честитавши му унапређење. Присутни су наставили славље у пријатном амбијенту црквене порте, уз послужење, жито и колач. Атмосферу је пријатном чинила и свирка Јована Кручаја и још неколико чланова оркестра КУД-а „Рузмарин“.

Увече је прослава настављена традиционалним калашким балом, уз музику оркестра „Коло“ из Тукуље и концертном Бранке Башић, са групом

„Бранка трио“, коју осим ње чине и Чаба Цирјак – гитара и ефекти и Слободан Вертећ – хаморника. Уз одличну музику и добро расположење, забава је трајала до ситних сати.

„Лето још траје, мада стари кажу да је калашка слава прва јесења. Све је лепо прошло, могло је да нас буде и више, али нас је ипак дошло у лепом броју. Надам се да ће се овај обичај још дуго задржати, да се окупљамо и дружимо и да се трудимо да што

више користимо наш српски језик. То данас није једноставно, јер је много мешовитих бракова, језик средине чини своје. Деца која не похађају наше забавиште и школу, све мање говоре српски језик. Велика је одговорност на родитељима и старијим рођацима, да одржавају традицију и негују матерњи језик“, рекао нам је Петар Крунић, председник Српске самоуправе у Калазу, потпредседник земаљске српске самоуправе и председник Српске самоуправе Пештанске жупаније.

Аница Крунић, овогодишња кума и чланица Српске самоуправе у Калазу, послужила је госте кољивом и веома укуским колачем, који је направила по рецепту и уз помоћ Војина Ацкова. Такође нас је упознала и са досадашњим активностима калашке самоуправе:

„Ове године смо били доста активни. Недавно смо организовали пут за Грабовач, јер наша самоуправа већ традиционално обезбеђује аутобус за вернике из ових крајева. Већ дуго радимо на великом пројекту да име нашег места на таблама главних и прилазних путева буде исписано и на српском језику и изгледа да ћемо до краја године видети резултате. Спремамо се за бунарчић у Чобанцу, и наравно, за велики фолклорни фестивал 10. новембра“, изјавила је за наш лист Аница Крунић.

Катарина Павловић

Активностии КУД-а „Рузмарин“

Фолклораши оживели древне калашке обичаје

Верници Српске православне цркве 7. јула традиционално славе Ивањдан, празник рођења Светог Јована Крститеља. Срби у Калазу, обележили су Ивањдан прославом која је организована од стране КУД-а „Рузмарин“.

Организатори су се потрудили, да све протекне у духу традиције, а Енико Ваизер, вођа КУД-а, о овом догађају је за СРН изјавила:

– Ово је седма година од када обележавамо Ивањдан са КУД-ом „Рузмарин“. Један од наших циљева је да организацијом оваквог догађаја сачувамо и оживимо стару традицију међу Србима који живе у Мађарској. У склопу традиције, одлучили смо да правимо ивањданске венце. У прављењу су учествовали плесачи КУД-а, њихове породице и пријатељи, а позвали смо и чланове српске заједнице који живе у Будакалазу, Сентандреји и околини – рекла нам је Енико Ваизер.

Традиција је да се на Ивањдан пре изласка сунца оде у бербу цвећа од којег се праве венци. Обично су девојке биле те које су на овај празник правиле венце и певале, а постоји и

низ других ритуала који се за њих везују. Ивањдан је познат и као „девојачки празник“.

Енико Ваизер објаснила је како су се домаћини припремили за овај дан:

– Дан пре самог догађаја отишли смо до оближњих поља и ливада, где смо прикупили мноштво ивањског цвећа. Цвеће смо затим, користили у изради венаца. Претходно смо наравно, на почетку догађаја, објаснили учесницима како да праве венце и венчиће. Објаснили смо и какво је веровање које прати овај обичај. По старом веровању, српске жене и девојке су од давнина правиле ивањданске венце, који се потом окаче на улазну капију или врата дома. Венац од цвећа има улогу да брани кућу и укућане од зла, проблема, болести и злих духова.

Енико поносно додаје да је овогодишњу прославу посетило око 70 људи и направљено је око 40 до 50 венаца. Организаторе посебно радује чињеница да је из године у годину посетилаца све више.

– Овогодишња прослава је била успешна и пуна радости. Добре ствари не треба мењати, с тога и следеће

године планирамо да организујемо овај догађај са истим активностима. Такође, све време нас је пратио оркестар „Рузмарин фолк стар“, који чине локални музичари. Увек их позовемо

да нам се придруже и свирају док правимо венце, и наравно, догађај увек завршимо фолклором - додаје наша саговорница.

Милана Мотика

ПРОГРАМИ

Дан села у Ловри

Пригодни програми за све генерације

Житељи Ловре прославили су у суботу, 28. јула, традиционални Дан села, на обали Дунава. Иако су временске неприлике претиле да доведу у питање одржавање прославе, целокупни планирани програм, који су организатори приредили за ову годину, ипак је успешно одржан

Организацију прославе Дана села обавила је Српска самоуправа из Ловре, уз финансијску помоћ Министарства за људске ресурсе и локалне самоуправе из Ловре, као и Српског позоришта у Мађарској и фирме „Pannon útépítő KFT“. Гости из околних места су почели да пристижу око поднева, желећи да буду део ове веселе манифестације, која окупља припаднике различитих генерација и све људе добре воље.

Ове године фокус је био на деци, на активностима које ће их заинтересовати, али и на младима који у селу немају много избора за креативно коришћење слободног времена. Деца су имала прилику да испробају фарбање лица и вожњу четвороточкаша.

У оквиру програма је приређено и такмичење у кувању. Прво место

освојио је Душко Кашанин из Ловре, за укусно спремљен рибљи паприкаш, а између осталих, награђен је и Милан Вукајловић, такође, из Ловре, за одлично припремљен роштиљ.

Организатори су се побринули и за спортска надметања, па је тако уприличен турнир у малом фудбалу, на коме су учествовале екипе из околних места. Прво место освојили су учесници из Адоња, са друге стране Дунава, који већ годинама освајају медаље на оваквим надметањима.

Није изостао ни програм за децу, на чије је одушевљење био постављен гумени дворцац за скакање. Организовано је и такмичење у пењању, на коме је прво место освојила Ана Вишки из Ковина, док је друга била Анастасија Савић из Ловре.

- Током припрема за овај дан, сви су се трудили да некако помогну, као и увек. Уплашили смо се да због невремена неће нико доћи, али пошто је невреме прошло у поподневним часовима, људи су се ипак окупили. Нажалост, да ли због лошег времена, или из других разлога, није било толико људи као прошле године, али они који су били, лепо су се провели - изјавила је за наш лист председница Српске самоуправе у Ловри, Јелена Вукајловић

Краус, која је била главни организатор манифестације.

Уприличен је и културно-уметнички програм, у оквиру којег је наступио КУД „Рузмарин“ из Помаза, са кореографијама „Косовске игре“ и „Игре из околине Ниша“, које су одушевиле све присутне госте.

Српско позориште у Мађарској реализовало је дечји програм са кловновима, којима су се најмлађи веома обрадовали и уживали у забавној игри са њима. Организатори про-

славе потрудили су се да деци пруже несвакидашњи доживљај позвавши у госте ватрогасну и полицијску службу, које су представиле и своја возила, па су се деца могла провозати и упознати се са њиховим радом.

У вечерњим часовима одржан је забавни програм, а госте је забављао оркестар Миће Јанковића из Новог Сада, уз пратњу вокалне солисткиње Миле Јуришић. Народно весеље је потрајало до раних јутарњих часова.

Деспот Савић

Балкански фолклорни табор у Сегедину

Презентован рад КУД-а „Банат“ из Деске

У организацији Савеза народности у Сегедину, у башти „Гранд кафеа“ у Сегедину, од 11. до 14. јула одржан је „Балкански фолклорни табор“. Организатори традиционалне манифестације и ове године заљубљеницима фолклора балканских народа понудили су одличан избор, наине, заинтересовани су могли да бирају између бугарских, грчких, македонских, турских и српских фолклорних понуда.

Што се тиче презентације српског фолклора и подучавања српских народних игара, они су већ првог дана четвородневне приредбе и овом приликом поверени Кристифору Брцану, председнику, уједно, уметничком руководиоцу Културно-уметничког друштва „Банат“ из Деске, који је потпомогнут музичком, хармоникашом пратњом свог брата Стојана у башти тврђаве заинтересованима представио раскош српске фолклорне грађе. Пре свега, игре из Војводине, али у приказ фолклорног богатства српског народа врсни играч, кореограф уврстио је и подучавање српских игара из Деске.

Кристифор Брцан се потрудио да заинтересоване фолклораше - међу

којима је било деце, па до оних старијих - проведе и кроз разне етноко-реолошке области Србије, па су учесници табора имали прилике да од једноставнијих игара науче и оне компликованије, темпераментније.

Наравно, полазници фолклорне едукације имали су прилику да науче и српске песме и то уз помоћ чланова оркестра „Т’Ракија.“

Како према учењу наших песама, тако и српским народним играма владало је велико интересовање, а поготово према ноћној игранци где су се сви ухватили у заједничко велико коло. Том приликом свирао је оркестар „Банат.“

Балкански фолклорни табор је и током осталих дана нудио бројне програме, фолклорна усавршава-

ња... Штавише, учесници кампа, тачније разни ансамбли, 13. јула узели су учешће и на Међународном фестивалу „Söröm“. Међу њима, било је и Културно-уметничко друштво „Банат“ које није само српски фолклор понудило заинтересованој публици, него је представило и делић рада радионице Дешчана, везаног за очување културне баштине од заборава. Сем тога, љубитељима фолклора је понуђена и гибаница, а наравно било је прилике да се окусе и остали гастрономски специјалитети балканских народа.

На крају четвородневне манифестације, табор је окончан плесачницом. Учесници фолклорног кампа су тешка срца констатовали да је приредба, која је осим што је представљала усавршавање, послужила и као добар повод за склапање нових познанстава и пријатељстава, за тили час прохујала.

Додајмо и то да је и овогодишњи „Балкански фолклорни табор“ у Сегедину, међу осталима, матерично подржала и Самоуправа Срба у Сегедину.

Предраг Мандић

Гостивање на популарној београдској манифестацији

КУЛТУРА

Наша културна историја у „Башти стихом обојеној“

На све популарнијој београдској културној манифестацији „Башта стихом обојена“, коју уређује и води позната песникиња Владанка Цветковић, 28. јула било је речи о културној историји српског народа у Угарској, односно Мађар-

Предавање др Драгана Јаковљевића на београдској манифестацији „Башта стихом обојена“, у највећем делу је било посвећено историјско-културолошким процесима у Угарској у протекла три века и личностима које су у том периоду дале значајан допринос српској науци, култури и уметности, стварајући на просторима Будима и Пеште

ској. Предавање на ову тему одржао је др Драган Јаковљевић, професор на Смеру за српски језик и књижевност ЕЛТЕ универзитета у Будимпешти.

Шездесетак присутних посетилаца, углавном културних делатника и уметника, пропратило је излагање посвећено културним посленицима који су у претходна три века дали значајан допринос српској науци, култури и уметности, стварајући на просторима Будима и Пеште. Др Драган Јаковљевић, коме је културна историја српског народа у Угарској уједно и ужестручна научна област, такође је говорио и о европским културолошким процесима тога време-

на, који су у великој мери захватили и српске просторе у Угарској и тиме допринели бржем културном и друштвеном препороду Срба северно од Дунава и Саве.

Он је указао и на чињеницу да су многи образовани Срби који су се тада школовали у Пешти, после ослобођења Србије од турског ропства помогли да се она, након вишевековне исламске доминације, поново врати у токове европске цивилизације. Посебно је похвално говорио о тадашњем обичају својеврсног надметања имућних људи, попут Саве Текелије и многих других, у томе ко ће свом народу, у племените сврхе, оставити већу количину стеченог иметка

и са жаљењем констатовао да је та традиција у српском народу потпуно ишчезла.

– Све ово говори да Аустријско царство није било само „тамница народа“. Просветитељски апсолутизам отворио је врата и био путоказ многим каснијим социјалним, политичким и привредним реформама. На основу тога, створена је солидна база за напредак на многим пољима људског деловања. Просвећеност, култура и уметност су стога постали ново, прогресивно и необузвано друштвено прегнуће, које се у новим историјским околностима показало плодотворно, нарочито за српски народ. Историјске чињенице су показале да је дошло до крупних промена у свим

живљења кроз време: прошло, садашње и будуће – истакао је др Драган Јаковљевић.

На молбу домаћина вечери, гост из Будимпеште је потом представио и део свог књижевног стваралаштва, с посебним освртом на најновију књигу „Шапат времена“, објављену на српском и енглеском језику. Прилику да прочитају по једну своју песму, затим су добили и други писци, иначе редовни посетиоци ове манифестације, која се у летњем периоду одржава сваке друге суботе у живописном амбијенту Бановог брда, у непосредној близини градског парка Ада Циганлија.

Д. Б.

Српска самоуправа Кишпешта

ПУТОВАЊА

Промоција путовања по Србији из 2015. године

У библиотеци „Ервин Сабо“ у Кишпешту, одржан је програм под називом „У духу пријатељства“, који је заправо представљао промоцију путовања организованог 2015. године, на релацији Банат – Дунавска клисура – источна Србија – Београд. Уз пројекцију документарног филма и снимака, било је речи и о животном путу и делу Саве Текелије, великог српског добротвора.

Скуп је претходила седница Српске самоуправе XIX кварта. Борислав Рус, председник ове трочлане самоуправе, направио је пресек активности и истакао је да су манифестације у Кишпешту биле у сагласности са активностима других квартава.

– Прошао је годишњи обрачун за 2017. годину. Донели смо одлуку на који начин ћемо остатак средстава уклонити у буџет 2018, заједно са средствима која смо добили од државе на основу бодовања прошлогодишњег рада, односно записника Српске самоуправе, и средствима добијеним од Самоуправе XIX Кварта – рекао је Рус.

Самоуправа има три члана, а по-

ред председника Борислава Руса ту су и потпредседник Игор Рус и члан Дејан Скендерија.

Самоуправа учествује у финансирању разних активности своје и других самоуправа. Редовно сарађује са СКУД „Табан“. Учествовала је у организацији и финансирању прославе Видовдана и размени ђака у оквиру сарадње XIX кварта и Сомбора. Традиционално спонзорише и организује посете манастиру Грабовач, као и ходочасничка путовања, када се обилазе највеће вредности српске и православне културе.

Борислав Рус је је присутне упознао са садржајем филма, који говори о обиласку главних одређишта: банатски део Румуније, Војводине, источна Србија, Фердапска клисура и Лепенски вир. Посета је обухватила и многа успутна атрактивна места: манастир Бездин, Арад, Вршац, Неготин, родно место познатог српског композитора Стевана Мокрањца, као и место где је живот изгубио и где је сахрањен хајдук Вељко Петровић, јунак из Првог српског устанка.

Међу местима која су посетили,

било је и Чаково, родно место српског просветитеља и реформатора Доситеја Обрадовића. Поводом посете Араду, Рус је одржао интересно предавање о банатској, срп-

ској војничко-племићкој породици Саве Текелије. У вези посете Београду, он се осврнуо на породицу Карађорђевић и Титов режим.

К. П.

ТРАДИЦИЈА

Петровдански сабор у манастиру Грабовац

„Ако знамо којој вери припадамо, наш национални идентитет биће здрав, очуван и стабилан”

Манастир Грабовац, вишевековно духовно средиште и станице српске православне заједнице у Мађарској за Србе је био, а и остао, првобитно место окупљања и напајања истинском вером. То је по-

Свету архијерејску литургију у Грабовцу, ове године су служила тројица епископа, у присуству бројних свештеника и монаха из више епархија и верника из читавог нашег региона. Било их је из свих српских средина у Мађарској, али и из суседних земаља

тврдила и овогодишња петровданска манастирска слава одржана 15. јула, која је је окупила многобројне српске православне вернике не само из Мађарске, него и из Хрватске, па чак и неких пограничних места из Србије.

Црквено-народни сабор у духовној оази Срба у Мађарској, коју су у XVI веку основали драговићки монаси, ове године био је заиста свечан, торжествен, наиме, евхаристијским сабрањем началствовао митрополит загребачко-љубљански Порфирије, а саслуживали су епископ орадијски Софроније (од стране Румунске православне цркве) и епископ будимски Лукијан, у својству домаћина. У молитвеној радости нашао се и већи број свештенослужитеља из више епархија Српске православне цркве. Штавише, петровданско манастирско славље својим присуством увеличале су и мати Антонија, игуманија манастира Петковица (Епархија сремска) и мати Анастасија, игуманија манастира Дивостин (Епархија шумадијска) са сестринством.

Током целе свете архијерејске ли-

тургије громогласно су појали ползници 26. Веронаучног кампа, који су предвођени својим вероучитељима протојерејем Зораном Остојићем, парохом будимпештанским и протонамесником Далибором Миленковићем, парохом батским и васпитачима, такође, узели учешће у литургијском сабрању и својим гласовима допринели благољепију, узвишености богослужења. Задовољство је било чути децу како поје, моле се и преносе позитивну енергију и добро расположење на одрасле којих је у односу на прошлу годину било у већем броју, како из Мађарске, тако и Хрватске, па ту и тамо из Србије, односно, Румуније.

У склопу свете архијерејске литургије извршен је и свечани чин, наиме, јереј Јован Бибић, парох сантовачки произведен је у чин протонамесника. Образложење одликовања достојанства протонамесника прочитао је епископ будимски Лукијан, који је подсетио да је „о. Јован Бибић признање заслужио својим вишегодишњим трудом као пастир Цркве Хри-

стове како на духовном, тако и њеном материјалном унапређењу.“ Преосвећени владика је у образложењу истакао и улогу породице, тачније попадије Љиђе и синова у доприносу успешног пастирског служења оца Јована.

Наравно, одлука о унапређењу изненадила је и самог сантовачког пароха, који је видно ганут рекао:

„Нисам се надао унапређењу и веома сам усхићен. Како мени, тако и мојој породици и месту Сантову ово унапређење много значи. То није само моја награда, већ је она и признање свих мојих парохијана где ја опслужујем: у Сантову, Мохачу, Баји, Сечују и Шумберку. Овај чин, наравно, обавезује и оптерећује. И до сада смо се трудили, но, од сада ћемо се још више трудити и залагати за добро наше Цркве и нашег народа!“

У наставку богослужења уследила је свечана славска проповед. Присут-

своју кућу. Да се напајају истинском вером, али да се и подсећају на то из ког су рода потекли. Наравно, увек је најважнији наш духовни идентитет, тј. најважније је да знамо којој вери припадамо, из које вере потичемо! Јер та вера уређује наш живот. Уколико знамо којој вери припадамо, онда је сигурно да ће и наше народно биће, наш национални идентитет бити здрав, бити очуван, биће стабилан. Зато су одвајкада на овим просторима постојали црквено-народни сабори. То јест, знало се и које смо вере и ком народу припадамо. А кад год да смо заборавили којој вери припадамо, онда смо по правилу заборављали и ком народу припадамо“, рекао је митрополит Порфирије, који је упозорио да, не тако давно, наш народ заборавио које је вере, па је почео да заборавља и ком народу припада. Па зато ни не чуди да су нас снашла многа искушења.

ним верницима обратио се митрополит загребачко-љубљански Порфирије, који је поучивши сабрани народ на основу одељка из светог Јеванђеља, али и осврћући се на свакодневни живот данашњих хришћана, између осталог, рекао:

„Одувек су овде, на овим просторима, православни окупљали се у овој светињи. Долазили су овде као у

По окончању славске проповеди, света архијерејска литургија је настављена литијом. Затим су се свештеници и верни народ вратили у свети храм где је уприличен свечани чин резања славског колача и благосиљања кољива. Кумовали су чланови Самоуправе Срба у Новом Сентивану предвођени председником Јеленом Марковљев Веселинов која нам је

изразила своје задовољство због кумовања бираног тела Срба у насељу надомак Сегедина: „Драго нам је што смо могли да кумујемо. У манастиру Грабовцу кумовати је изузетно велика част. И један посебан празник!“

За следећу годину кумства су се примиле Самоуправа Срба у Сегедину и Сегединска српска заједница.

На крају свете архијерејске литургије епископ будимски Лукијан се најпре захвалио својој сабраћи митрополиту Порфирију и епископу Софронију на учешћу у евхаристиском сабрању, присуству на црквено-народном сабору, да би потом присутне упознао са њиховим достигнућима и учењима.

Петровски црквено-народни сабор, затим, настављен је агапеом. Док су поједини српски православни верници ручали у гостопримници, дотле су други свој ручак обавили под кровом помоћне зграде, а трећи пак решење нашли на пртљажнику свог аута.

За време трпезе љубави засвирала су чак три оркестра: Богољуба Петровића из Белог Манастира, „Банат“ из Деске и „Ледина“ из Тукуље. Када већ поменуемо Тукуљчане, онда ваља рећи да су они понели и дар за манастир који је старатељу древне светиње о. Андреју уручила заменик градоначелника др Луција Ваш.

Такође, Тукуљчани су били највеселији и за време општеномладног веселја, наиме, они су повели коло... Док су они играли, дотле су други ћаскали, разговарали, евоцирали успомене. А затим, кренули и на вечерње које је било заказано у 16 часова.

Вечерње богослужење је протекло

у знаку присуства скромног броја верника.

Било како било, овогодишња манастирска слава остаће запамћена по празничном присећању на Петрову чврсту веру и Павлову љубав. И по саборности, сабрању српског народа.

Предраг Мандић

*

На манастирском саборовању у Грабовцу епископ будимски Лукијан је уручио Предрагу Мандићу из Печуја признање Српске православне цркве - Орден Светог цара Константина, „за сведочење хришћанске вере и делатност на пољу међуцрквене и међунационалне сарадње на просторима Мађарске“. То је био повод за краћи разговор са добитником признања.

Шта за Вас значи ова награда?

– Почашћен сам наградом коју ми је на предлог Њ. П. епископа будимског г. Лукијана доделио Свети Архијерејски Синод Српске православне цркве на челу са Његовом Светошћу патријархом српским г. Иринејем. Признање ме је изненадило, а посебно сам био ганут што ми је одликовано - које носи име Св. цара Константина - уручено у нашем древном манастиру Грабовцу, који је био а и остао древно средиште и стециште, центар окупљања Срба у Мађарској. Хвала свима који су иницирали да добијем ову награду, који су сматрали да је моја маленкост достојна да буде добитник овог високог признања Српске православне цркве.

Како поред свих обавеза које имате, успевате све да их усалипсите?

– Често пута је мало тих 24 сата. Но, љубав према професионалном раду и према Српској православној цркви често пута уме да савлада све временске баријере. Нажалост, догоди се да због својих радних и друштвених обавеза, одсуства, испашта моја породица. Мало ме виде, али после одређеног времена схватили су како супруга, тако и ћерка и син, да ми много значи како посао на радију, тако и друштвени рад на пољу српске културе и црквеног живота.

ТРАДИЦИЈА

Да ли ова награда и обавезује?

– Као што сам то и приликом презимања ордена рекао, свестан сам велике одговорности коју ми налаже ова висока награда. Тачно је: награда обавезује. И баш зато, наставићемо улепшавање наше светиње где смо захваљујући људима добре воље отпочели фрескописање светог храма. Зидна површина изнад иконостаса

Колико Вам у свему овоме значи њодриска њородице?

– Подршка моје породице је немерљива. Без подршке и разумевања моје супруге и деце, не бих могао. Поготово се то видело за време изградње нашег новог српског православног храма у Печују. Био сам члан менаџмента пројекта „Драгоцености Печуја“ што је за мене била изузетно велика част, али и одговорност. Често пута се десило да су ме звали у раним јутарњим часовима, или пак у касновечерњим сатима... Хитно је требало решити разне ствари. У току, успут... Породица ми никад није пребацивала да ми телефон нон-стоп звони. Како супруга, тако и син и ћерка разумели су и схватили шта ми значи изградња нове српске православне цркве и оснивање регионалне црквено-уметничке збирке, а знају и то шта ми значи српска култура, матерњи језик и светосавска српска православна вера. Али, још једанпут наглашавам: без њихове подршке и разумевања ни ја не бих могао да функционисах на тај начин, којим успевам.

већ је фрескописана, а ускоро треба да отпочну радови и у олтарском делу. У плану нам је и приређивање једног добротворног концерта у печујској концертној дворани „Кодаљ“. Цео приход од поменутог концерта желимо да утростимо у фрескописање унутрашњости цркве. Божјом вољом, ја се надам да ћемо успети да спроведемо нашу намеру. Исто се односи и на постављање витража... Захваљујући људима добре воље, па и институцијама, ми већ имамо четири постављена витража, у току је израда петог, а имамо обећања за још три! Познавајући добронамерност људи, па и њихову љубав према Цркви, ја сам сигуран да ћемо полако, али сигурно остварити своје снове, замисли. У то је уверен и мој духовни пастир, јереј Милан Ерић, парох печујски, коме се и овим путем захваљујем што је иницирао да се мојој маленкости додели високо признање Српске православне цркве Орден Св. цара Константина, а преосвећени владика Лукијан је, пак, подржао његов предлог.

Диана Ђурић

НЕВЕН

Путовања на крају школске године

Ђаци посетили знаменита места у Мађарској и Србији

Екскурзија десетог разреда у Шопрон

Ученици десетог разреда Српске гимназије „Никола Тесла“ у Будимпешти ове године су посетили Шопрон са својим професорима: Светланом Кучером Чемериќић, Весном Бабић Седлачек, Андреом Мештер Апјокне, Дејаном Младеновићем и Лазаром Которчевићем.

Након што смо се окупили на же-

кренули су на излет у западни део Мађарске.

После неколико сати вожње аутобусом направили смо прву паузу, а затим смо кренули даље. Прва станица је била Залавар, на месту некадашње престонице словенског кнеза Коцеља. Овде се данас налази споменик словенским равноапостолима Ђирилу и Методију. Тамо смо чули прелепо предавање о Ђирилу и Ме-

Веспрем. Кроз Тихањ годишње прође више десетине хиљада туриста, што због лепе панораме, што због манастира који се налази на дивној обали полуострва Тихањ. Овде смо имали прилику да чујемо поучно предавање Александре Поповић, ученице 9.ц разреда.

Био је то заиста леп дан, признајем, и превише врућ, али свакако, путовање на коме смо научили и

сорка Изабела Борза из поподневног боравка биле су са нама у школском аутобусу, као и наш спретни возач Перо Хорват.

Осим посете Палићу, обишли смо и Галерију Матице српске. Погледали смо и њену сталну поставку. Тако смо уз помоћ нашег кустоса спретно пловили кроз векове ликовног и историјског развоја српског народа. Овај диван времеплов кроз историју уметности српског народа нам је обезбедила др Тијана Палковљевић Бугарски, управница Галерије Матице српске.

Други дан је освануо помало кишовит, али нас је чекала ведрота Фрушка гора и тајновит манастир Крушедол, задужбина породице последњих српских деспота Бранковића. Тамо је смештено манастирско благо, у облику веома старих фресака. Задивљујуће је и истовремено тужно, што још није доведено у неко боље стање. Имали смо прилику и част да нас уведу у библиотеку манастира Крушедол. Све је задивљујуће. Помисао да су у том манастиру мошти Арсенија III Чарнојевића, краља Милана Обреновића, кнегиње Љубице Обреновић, патријарха Арсенија IV Јовановића, грофа Ђорђа Бранковића, српских великана и светски познатих људи је величанствена и истовремено тужна, јер све чека да се овековечи, реновира и не сме да нестане.

После ручка у Врднику упутили смо се ка Музеју хлеба у Пеџинцима. Био је то времеплов - од рала и волова, преко жрвња за млевљење пшенице, до хлеба и разних повода и светковина за које Србин пече разне врсте хлеба. И тако до неба и наших светаца. Православље као звезда водила кроз векове.

Јутро и нови дан су донели путовање у правцу Будимпеште. Наравно, пошто смо били на Палићу, неизбежно је било да посетимо и дивну Суботицу и њене знаменитости. Наравно видели смо и велелепну градску кућу и прелепу фонтану наспрам ње, израђену од „Жолнаи“ керамике. То нам је било зборно место после кратке шетње, а уједно и место за предах и освежење.

Ђаци 8. разреда Српске основне школе „Никола Тесла“, Будимпешта

Шопрон

лезничкој станици Келети укрцали смо се на воз и кренули за Шопрон. Атмосфера у возу је била одлична, сви смо се дружили и једва чекали да стигнемо на наше одређиште. Након два сата путовања стигли смо у Шопрон. Када смо изашли из воза, тамо нас је чекао аутобус којим смо ишли до Аустрије, у град Руст. Град Руст је стварно прелеп, и мене јако подсећа на нашу Сентандреју. Након два сата смо се вратили у Мађарску, у Шопрон, и тамо смо се возили возићем.

Када смо завршили вожњу, отишли смо на Нежидерско језеро и возили смо се бродом два сата.

После брода смо се запутили у наш смештај који се налазио мало изван Шопрона. Увече смо се сви заједно дружили и запевали по коју песму.

Сутрадан након доручка смо напустили смештај и отишли смо у Наџценк. Тамо смо посетили дворца Иштвана Сечењија, прелепо здање у барокном стилу.

Потом смо отишли у Шопрон. Овде смо имали четири сата слободно док смо чекали воз за Будимпешту. За то време смо обишли све знаменитости града Шопрона.

Ова екскурзија је била још једно прелепо искуство.

Алекса Азап, 10.а

*

Путем Ђирила и Методија

Раном зором почетком лета ученици деветог разреда Српске гимназије „Никола Тесла“ у Будимпешти, на челу са Ксенијом Сушић Марков, замеником директора, а у пратњи професора Милоша Ристића, Ерике Котхенц и Монике Бекчић, уз стручног водича, професора Борислава Руса,

тудију, које је припремио Душан Ачански, ученик 9.а разреда, и видели раскошан споменик оснивача словенске писмености Ђирила и Методија.

Потом смо наставили даље пут у правцу Блатног језера, тј. Балатона. Наша следећа станица била је град Кестхељ. Ова симпатична варошица је други по величини град у жупанији Зала. У њему се налази и прелепи дворца племените породице Фештеић из осамнаестог века. Раскошна грађевина има два огромна дворишта са предње и задње стране, и неколико кафића. Тамо можете купити веома укусан сладолед. Овде су ученици имали сат слободног времена, што је можда, било и премало за уживање у свим лепотама града Кестхељ.

Не каже се узалуд да се најслађе оставља за крај. Наиме, последња станица на нашем кратком путовању било је једно од најлепших места на Балатону - Тихањ. Симпатични Тихањ је општина која припада жупанији

видели много тога новог и поучног. Желим да се захвалим нашој српској школи „Никола Тесла“, такође и Српској самоуправи у Будимпешти, као и Српској самоуправи у Кишпешту, које су нам омогућиле овај дивни и незаборавни излет.

Овај излет ће свако од нас памтити као једно лепо искуство, пуно дивних успомена.

Мина Јаковљевић, 9.а

*

Осмаци посетили Војводину

Много смо очекивали ту нашу екскурзију. Могућност да се још једном дружимо ван школских зидова, да певамо омиљене песме и једни друге, можда упознамо и у неком другом светлу. На самом почетку нас је дочекало једно мало разочарење; наша другарица из разреда се разболела и није пошла са нама. Наша разредна професорка Марија Александровић Ремели и профе-

Залавар

ПРАТИТЕ ИНТЕРНЕТ ПОРТАЛ „ВАРОШ РТВ“

Недавно је почео рад интернет портал „Варош РТВ“, који својим видео и аудио прилозима прати и живот српске заједнице у Мађарској, али и културну сцену Србије и Мађарске. Осим интересантних прилога, поједине емисије и преносе је могуће пратити и уживо. Пратите нас на интернет адреси: www.varosrtv.com и на Фејсбук профили [Varosrtv](https://www.facebook.com/Varosrtv). Ваше предлоге и сугестије примамо на имејл адресу: varos.rtv@gmail.com

BALKAN PARTY Budapest

8. SEPTEMBAR, SUBOTA
Brod A38

Otvaranje vrata 21.30h

A38 HAJÓ
PETŐFI HÍD BUDAI HÍDFŐ

TERRA TRAVEL

Terra Travel, Gračanička 16
11000 Beograd, Srbija
+381 11 2632-921; +381 11 630-1591
Dežurni telefon: +381 64 802-6680
Telefon u Budimpešti: +36705047240
info@terratravel.rs | www.terratravel.rs

Краљевски књижевни клуб „Карађорђевић“ расписује

КОНКУРС „КАРАЂОРЂЕ И КАРАЂОРЂЕВИЋИ“

Из правилника конкурса:
ПОЕЗИЈА – највише три песме
ПРОЗА – до седам куцаних страна
ЛИКОВНА УМЕТНОСТ – један рад

Рок за слање радова:
31. август 2018. године

Поред краће биографије, доставити име, адресу и телефон. Радове слати на адресу: Чингријина 14, 11050 Београд, Република Србија. Имејл за информације: uprava.karadjordjevic@gmail.com. Свечано уручење повеља „Карађорђевић“ најуспешнијим учесницима конкурса биће уприличено на Св. Петку, у Београду.

SUMMERFEST 2018. У ТУКУЉИ

Концерт Звонка Богдана
13. августа 2018. од 19.00 ч.

Концерт оркестра Марка Марковића
Наступа Марко Кукобат, уметник на хармоници
17. августа 2018. од 20.00 ч.

Адреса:
Művelődési Központ és Könyvtár,
Tököl, Kossuth Lajos utca 66.

Концерт македонској сасијава

DŽAMBO AGUŠEVI ORCHESTRA

15. августа 2018. од 19.00 ч.

Адреса:
ELLÁTÓ HÁZ
Budapest, VII Dob u. 19.

Сејединска месна српска заједница и Сејединска српска народна самоуправа позивају вас на

ПОКЛОНИЧКО ПУТОВАЊЕ У САРАЈЕВО И МОСТАР Од 30. августа до 2. септембра 2018.

Циљ путовања:
Упознавање културно-историјских знаменитости
Срба на територији Босне и Херцеговине

Рок за пријављивање:
20. август 2018.

Цена аранжмана:
100 евра - смештај са полупансионом и путни трошкови
Приликом пријављивања је потребно уплатити
цену путовања.

За информације и пријаве:
Боривој Рус (тел. +36 70 45 14 234)
Јелена Фаркаш Сеја (+36 70 23 43 235)

Измене у садржају предвиђеног програма су могуће.
Срдечно очекујемо све заинтересоване!

ИНФО СЕРВИС

Изложба у Мађарском националном архиву КО СМО МИ – НАРОДНОСТИ У МАЂАРСКОЈ

Изложба представља избор докумената и предмета који говоре о историји народности у Мађарској и заједничком животу. Можете погледати и краткометражне документарне филмове о животу националних заједница.

Адреса:
Magyar Nemzeti Levéltár
Országos Levéltár főépülete
Budapest, Bécsi kapu tér 2-4.

Цене улазница:
1200 фт за одрасле
800 фт за ђаке и пензионере

32. ПРАЗНИК ЗАНАТЛИЈА У будимској тврђави

20. августа 2018. од 19.00 ч.
Oroszlános udvar

Наступају:
Ансамбл „Вујичић“, Оркестар „Шендерге“,
Левенте Серени, Оркестар „VIGAD“

КОНЦЕРТИ ОРКЕСТРА „БАБРА“

19. августа 2018. од 18.30 ч.
Heritage World Music Festival
(Szolnok, Tiszai Hajósok tere)

23. августа од 19.30 ч.
Bakáts Feszt
Budapest, IX Ráday utca, Rombusz Terasz

РАСПОРЕД БОГОСЛУЖЕЊА у Храму Св. Георгија у Будимпешти

12. 08.	Св. Литургија	- у 10.00 ч.
25. 08.	Вечерње	- у 18.00 ч.
26. 08.	Св. Литургија	- у 10.00 ч.

Јутрење се служи свакодневно у 7.30 ч. изузев недеље и празника!

ДАНИ САНТОВЧАНА 18. и 19. августа 2018.

Програм:
18. 08. од 17.00 ч. - Отварање изложбе у Дому културе,
под насловом: „260 година медицинске историје
у Сантову“

19. 08. од 19.00 ч. – Спомен-вече, у знак сећања на
Стипана Панчића. Наступају: Коприве бенд, Тамбураши
из Мохача, Сантовачки бећари, Стипан Ђурић, Берешки
тамбураши, М' BRIO (Трг Флориана Алберта,
у центру Сантова)

СРПСКЕ НАРОДНЕ НОВИНЕ СРБСКЕ НАРОДНЕ НОВИНЕ.

СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ – Лист Срба у Мађарској ✦ Издавач: Канцеларија Самоуправе Срба у Мађарској ✦ За издавача: др Јадранка Гергев ✦ Главни и одговорни уредник: др Драган Јаковљевић ✦ На захтев издавача листа, уредништво не лекторисхе текстове појединих аутора из Мађарске, што значи да одговорност за стил, језик и објављене чињенице преузима аутор. ✦ Финансијер: Министарство за људске ресурсе Мађарске (Emberi Erőforrások Minisztériuma) ✦ Фотојурортор: Иван Јакшић ✦ Седиште редакције: Nagymező u. 49, 1065 Budapest ✦ Поштанска адреса: Szerb Országos Önkormányzat Hivatala, Szerb Hetilap, Falk Miksa u. 3, 1055 Budapest ✦ Имејл уредништва: snnbudimpesta@gmail.com ✦ Web: www.snnovine.com ✦ Графички прелом листа: Карољ Сабо ✦ За штампању: Alfa Press Design Kft: Ференц Ибош ✦ Текстуалне прилоге и фотографије примамо искључиво у електронској форми. Уредништво задржава право лекторске обраде и скраћивања текстова у складу са расположивим новинским простором. ✦ СРПСКЕ НЕДЕЉНЕ НОВИНЕ су 2013. године награђене угледним друштвеним признањем – ВЕЛИКОМ ПЛАКЕТОМ УДРУЖЕЊА КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ, за објективно и правовремено информисање, неговање српског језика и ћирилице и јачање веза српске заједнице у Мађарској са матичном државом Србијом и Удружењем књижевника Србије. ✦ HU ISSN 2061-0238

ДУХОВНОСТ

Веронаучни камп Епархије будимске

Поруке Светог писма блиске и младим нараштајима

Полазници Веронаучног кампа, одржаног од 9. до 15. јула, имали су прилику да продубе своје знање из области православне веронауке, да употпуне основе православља, темеље чувања и неговања светосавске вере, српске културе и традиције. Деца су заједно са свештеницима - протојерејем Зораном Остојићем, парохом будимпештанским и протонамесником Далибором Миленковићем, парохом батским, руководиоцем кампа - и васпитачима, била смештена у једном од веома лепих и удобних харкањских угоститељских, хотелских објеката.

Имала су потпуни комфор, какав се само пожелети може: обезбеђен леп смештај и укусну исхрану, а у току трајања овогодишње летње веронаучне школе, била су им омогућена и купања у базену угоститељског објекта! Није требало ићи на градско купалиште, наине, базен са примамљивом чистом плавом водом удовољно је свим купачким захтевима кампера.

Са друге стране, иако у Харкању не постоји српски православни храм, ипак, полазници кампа су сем једног, сваког дана била превезена у Шиклош где су у месном српском православном храму - чији је иконостас недавно у потпуности обновљен - ревносно и марљиво учествовала на богослужењима. Удахнула су у себе верско учење и верску културу не само приликом богослужења, него и током поподневних занимања.

Према вешто конципираном програму, који су израдили одговорни руководиоци табора, кампери су имали часове веронауке, часове појања, часове ручног рада, нису изостали ни квизови, учења родољубивих песама, часови историје, културе... Поподне је, пак, увек било резервисано за дружења и спортске активности.

О занимањима и садржајима бригу су водили свештеници Зоран Остојић и Далибор Миленковић, у њиховом друштву био је и Тешан Новаковић, студент прве године теологије у Београду, који је и сам одржао једно предавање у склопу седмодневне летње веронаучне школе.

Што се тиче пропратних програ-

Летњи Веронаучни камп, одржан је ове године по 26. пут и то у Харкању и Шиклошу, у организацији Будимске епархије, а уз подршку Самоуправе Срба у Шиклошу. Окупио је четрдесетак деце из готово свих српских средина у Мађарској, а неколицина учесника допутовала је из Србије и Хрватске

ма, вредно је истаћи посету шиклошкој тврђави и разгледање града, бродарење на реци Драви, боравак на Ђунтиру, ходочасном месту барањских Срба где је некада почивао деспот Стефан Штиљановић, посету печујској српској православној цркви у чијој порти је децу са 120 комада палачинки частила попадија Андријана Ерић. Наравно, боравак у престоници Жупаније Барање полазници веронаучног кампа су искористили и за разгледање града уз помоћ возића, а ни овај седмодневни табор православља није протекао без квиза током којег су кампери могли да положи испит из грађе коју су научили, тачније, о стеченом знању из области веронауке, српске културе, историје итд.

На Петровдан, обележен је и имендан Петра Богдана, Петра Хорвата и Петра Павловића, који су кампере почастили тортом. Суботњи дан је протекао у знаку свечаног литургијског сабрања, исповести и причести житеља веронаучног кампа.

Верну и уходану екипу пратилаца, која је потпомогла рад свештеника, и овај пут чиниле су Чарна Голуб и Душица Зорић, које су прославили 25. годишњицу рада у кампу, па им је у знак пажње уручена захвалница и Свето писмо. У њиховом друштву била је, такође, и Јелена Вукајловић Краус, учитељица из Ловре. Последњи дан табора деца су са својим вероучитељима и васпитачима провела у манастиру Грабовцу, где су са својим појањем увеличала Свету архијерејску литургију, служену поводом петровданске манастирске славе.

„Срце ми је пуно, јер су деца пуно тога научила о Светом писму, најсветијој књизи која постоји на овом свету. Она садржи све. То је јако битно и за одрасле и за децу како би већ од своје ране младости знали шта она садржи, шта она представља, да се не

може ништа изоставити и избрисати“, рекао је за наш лист руководиоца кампа, свештеник Далибор Миленковић.

У сваком случају, оно што је сигурно благословом Његовог Преосвештенства епископа будимског Лукијана, Веронаучног кампа ће бити и следеће године, а што се, пак, тиче

овогодишњег табора, његову реализацију су омогућили Будимска епархија, Самоуправа Срба у Шиклошу, бројне српске самоуправе, Српска школа и гимназија „Никола Тесла“ (обезбеђивањем минибуса) и на крају, али не у последњем реду, Министарство за људске ресурсе (ЕМЕТ).

П. М.

Немио догађај у Барањи

Оскрнављен споменик на Ђунтиру

Ђунтир, ходочасно место барањских Срба, још једном је био мета вандалских напада. Боравак недавно на узвишењу близу Шиклоша, где је некада почивао бранилац града од турских напада деспот Стефан Штиљановић, председник шиклошке Српске православне црквене општине Сениша Ножица, уверио се у трагове скрнављења крсног знамења које вековима сведочи о постојању овог светог места.

Судећи по томе да су изгредници за скрнављење користили механизацију, намера им је очигледно била да сруше споменик-обележје, али им то због његове масивности није пошло за руком. Како сазнајемо од господина Ножице, споменик је ипак оштећен.

Уз помоћ стручњака, Самоуправа Срба у Шиклошу и Српска православна црквена општина

у том граду, обновиће крст, што су за наш лист најавили Иван Јаношевић, руководиоца Српске самоуправе и Сениша Ножица, у име црквене општине. ■

ГОДИШЊИЦЕ

Двосируки јубилеј Војводине (5)

Тријумф националних идеја

Међу уставним нацртима који су начињени у Српској Војводини, најпознатији је био онај који је почетком 1849. године по налогу патријарха Рајачића припремила комисија учених и компетентних људи. По том нацрту, Војводина је била аутономна јединица у саставу царевине. Имала је самосталну унутрашњу управу, на челу са вој-

У току 1848. и почетком наредне године, у Српској Војводини успостављена је организација српске власти која је у периоду нешто дужем од годину дана остварила фактичку аутономију. У том периоду донет је низ правних прописа, радили су судови, а начињено је и неколико уставних нацрта

ђарском војском, преузео команду, али кратко време провео је на челу српске војске. Због грознице коју је добио у Карловцима, незалечен, учествовао је 14. децембра у борби код Јарковца. Када се 27. децембра вратио у Панчево да дочека добровољце из Србије, пред стројем му је позлило. Ударила га је срчана кап док је седео на коњу. Пре него што је издахнуо успео је да изговори: „Нек види Европа, нек цео свет види како брат брату у помоћ иде.“

После изненадне смрти српског војводе Шупљикаца, нови војвода није бирао, а патријарх Рајачић почео је да преузима и световну власт. То је под-

ПРИВИДНА НАГРАДА БЕЧА

Разлози за оснивање посебне и потпуно независне територије, при том изузете из Угарске, били су из угла Беча вишеструки. Нарушавањем интегритета земаља круне Светог Стефана, а стварањем Војводства Србије, Мађари су кажњени јер су 1848. подигли буну против династије Хабзбурга у намери да се отцепе. Насупрот њима, Србе је Беч привидно наградио за показану верност како у ранијем периоду, тако и у време револуције. На ову, колико-толико повољну одлуку за Србе, Беч је ван сваке сумње, обавезивала захвалност према Русији која је у критичном тренутку револуције прискочила Аустрији у помоћ са 10.000 војника и спасла је пропасти.

жније за Србе - територијалну област Војводине и у њој српску народну власт.

Шупљикац преузима дужност

Четири месеца после Мајске скупштине која га је изабрала за војводу док је био на италијанском ратишту, Стеван Шупљикац је најзад дочекао царско одобрење да преузме дужност коју су му сународници поверили. У Сремским Карловцима, 24. септембра (6. октобра по новом календару) 1848. године, Срби су му приредили веома срдачан дочек.

Шупљикац је од Ђорђа Стратимировића који је, у међувремену, маестрално извојевао неколико победа над ма-

стакло поделе у српском покрету на патријархову конзервативну и либерално-националну струју. Ђорђе Стратимировић сматрао је да је он требао да преузме вођство, а Рајачић се због сукоба са Главним одбором преселио у Земун.

После пораза револуције 1848-1849. године, а на крају вишемесечних расправа о српском питању, у Бечу је 18. новембра 1849. године проглашен патент о оснивању Војводства Србије и Тамишког Баната. Била је то посебна административна област која није имала никакву аутономију, а чије су границе исцртане тако да су Срби у њој били у мањини.

На тој територији је 1851. године жи-

водом и границама утврђенима на Мајској скупштини.

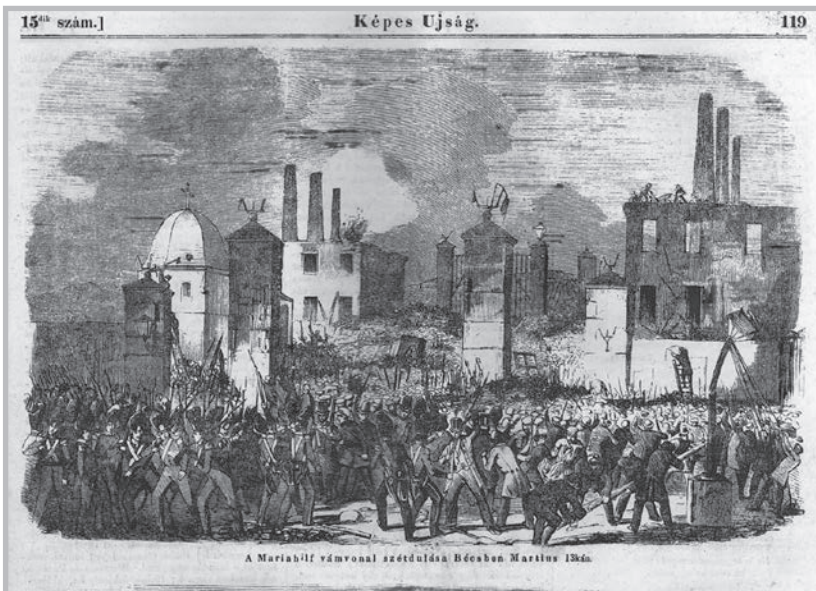
Међутим, Српска Војводина није никада достигла границе које јој је одредила Мајска скупштина у Сремским Карловцима. Српска народна власт обухватала је углавном Срем, Јужну Бачку и Јужни Банат и претежно област Војне границе. А одлуком посланика Мајске скупштине у саставу Српског војводства били су Срем са Границом, Барања, Бачка са Бечејским дистриктом и Шајкашким ба-

таљоном, као и Банат са Границом и Кикиндским дистриктом.

Упркос великом труду вођа Српског покрета и депутације која је у Бечу настојала да постигне признање одлука Мајске скупштине, то се није догодило. У октобру 1848. Хрвати су позвали Србе у борбу против Мађара у Банату и Бачкој. Царским прогласом 15. децембра 1848. аустријски цар Франц Јозеф одобрио је одлуке Мајске скупштине о избору патријарха и војводе, али не и оно најва-

БРИГА РУСИЈЕ ПОСЛЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

После револуције, Русија и Руска православна црква показале су велико интересовање за пострадале Србе, шаљући им помоћ у новцу и књигама. Та брижност није промакла властима у Бечу. Проглашење Војводства Србије на бечком двору тумачено је као знак високе милости према српском народу. Но, српски народ је тај потез цара схватао као казну. Тим патентом, Војводина није постала посебна круновина. Убрзо је наступило време „Баховог апсолутизма“, потпуне централизације државе и интензивне германизације режима, када су ућуткани гласови бораца за грађанске и националне слободе.

Овај догађај објављујемо уз финансијску помоћ Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Министарства спољних послова Републике Србије

вело 1.426.221 становник. Од тог броја 321.110 били су Срби. Војна граница, најважнији део Војводине, где је српско становништво било и најгушће насељено, није ушла у ову област. Уместо српског војводе, на њеном челу се нашао управитељ кога је цар постављао, а сам владар за себе је задржао титулу великог војводе. Седиште области било је у Темишвару, а не у Новом Саду како су Срби прижељкивали.

Цар укида српску аутономију

Проценивши да му Срби више нису у том тренутку преко потребни, а у намери да за своју спољну политику придобије Мађаре, потезом царског пера Франц Јозеф је 27. децембра 1860. укинуо област Војводство Србија и Тамишки Банат и присајединио је Угарској.

Србима је област додељена крајем 1849. као „утешна замена“ за никад признату српску Војводину коју су Срби почетком претходне године прогласили на Мајској скупштини у Сремским Карловцима. Област Војводство Србија и Тамишки Банат носила је српско име, али су Срби у њој били тек трећи народ по бројности, после Немаца и Мађара.

Царска одлука о поништавању срп-

ске аутономне територије уследила је после великих пораза аустријске војске код Мађенте и Солферина, које су им нанеле снаге Наполеона Трећег током Другог рата за уједињење Италије. Аустрију су ти порази знатно ослабили, па је под притиском општер незадовољства у целој монархији, цар отпочео процес децентрализације.

Гашење Војводства Србија срушило је илузију српског либерално-грађанског staleжа о Бечу као српском ослободу. Почетком јануара 1861. године Светозар Милетић у свом чувеном чланку „На Туциндан“ констатује да је „Војводство умрло, али да такво какво је било, ником није требало. Но, много важније је да је за Србе умрло нешто друго“.

Јасно је било да је Милетић мислио на „умирање“ српске оданости Бечу и аустријском цару од кога су Срби непрестано очекивали потврде својих права и привилегија које им је цар Леополд Први доделио још 1690. године.

Милетић је, на име, сматрао да од Српске Војводине не треба одустати, али да би она само призната од стране Мађара, могла да буде дуговечна. У прво време Милетићево обраћање изазвало је пометњу међу младим Србима.

КРИЗА У МОНАРХИЈИ

Крајем педесетих година XIX века Хабзбуршка монархија је доспела у кризу која је приморала цара на реформе. Међу бројним уступцима датим Мађарима, један од најкрупнијих било је успостављање интегритета угарских земаља. Тако је 27. децембра 1860. укинута Војводство Србија и Тамишки Банат, а највећи део његове територије потпао је под Угарску. Срби су поново били на почетку борбе за аутономију.

ЧИЈИ ЈЕ СРЕМ?

Пре него што је проглашена област Војводство Србија и Тамишки Банат, дуго су представници Срба и Хрвата расправљали о припадности Срема. По државном праву Хрватске, Срем је припадао Троједној краљевини, али су и Срби имали одређено историјско право на ту област, јер је Сремско војводство било краткотрајна српска држава у XVI веку. Те чињенице био је свестан и Министарски савет Аустрије на челу са кнезом Шварценбергом који је нагласио да предео који у свом саставу не би имао Срем, не би се могао назвати Српском Војводином. Начињен је компромис позивањем на сагласност одлука Мајске скупштине које су позивале на склапање политичког савеза између Српске Војводине и Троједне краљевине.

Убрзо га је млада либерална српска грађанска интелигенција прихватила и у наредних десетак година, Срби су настојали да ту сарадњу остваре.

Непосредно после гашења Војводства Србије и Тамишког Баната Срби су захтевали одржавање сабора. Како би на извесан начин ипак уважио српске захтеве, цар је наложио патријарху Јосифу Рајачићу да формира делегацију од 20, себи блиских сународника, и да је доведе у Беч ради договора о очувању српског језика, цркве и народности.

Схвативши да ће уколико удовољити царском захтеву, у потпуности изгубити легитимитет у свом народу у тренутку када се велика већина Срба, укључујући и најконзервативније кругове, зала-

и Кикинди по три. Сваки срез је давао по једног посланика на 500 бирача, а општине са мање бирача могле су да бирају по једног посланика.

За посланика је могао да се кандидује сваки Србин, аустријски држављанин, који је имао минимум 30 година и сва грађанска права. Поред Мајске скупштине ово је једини српски сабор на подручју Хабзбуршке монархије на коме се искристалисала елита српске интелигенције тог времена. Сабор је имао конзервативно-клерикални карактер у којем је велику улогу имала црквена јерархија. Управо на том заседању они су се први пут сукобили са либералним тежњама грађанских политичара.

Либералну групу која се залагала за

гала за одржавање сабора, патријарх је тражио начин да утиче на промену расположења владара.

У писму је предложио владару да је најбољи начин да изађе у сусрет Србима ако им одобри сабор расправног типа. Цар је сазвао српски сабор у Сремским Карловцима почетком априла на Благовештење 1861. године и дао је дозволу да Срби расправљају о политичким питањима.

Статус посебног политичког народа

Одлуком да дозволи сабор политичког карактера, бечки двор је признао Србе као посебан политички народ. То је изазвало охрабрење међу српским, али и велико негодовање у мађарским политичким круговима. Аустријска круна је поново применила своје „златно правило“ да награда једној групи поданика истовремено представља и казну за друге.

А, да ни Срби не би тај поступак доживели као велику милост, цар је присуство сабору ограничио на српске представнике из дотадашњег Војводства Србије, изузимајући област Војну границу.

Благовештенски сабор окупио је најугледније представнике Срба из Угарске. Имао је 75 изабраних представника, међу којима 25 свештеника на челу са тројицом епископа. У Новом Саду, Великом Бечкереку и Вршцу бирања су по два посланика за сабор, а у Сомбору

установни пут уз помоћ Угарског сабора са Милетићем на челу чинили су - Ђорђе Радак, Јован Ђорђевић, Јован Живковић, прота Ђорђе Бранковић (касније ће постати патријарх Георгије) и неколико племића.

Умереначку, средњу струју која је заговарала ослонац на Беч и сједињавање са Троједном краљевином а затим заједничке преговоре са Угарском, предводили су Ђорђе Стратимировић и Јован Суботић. Највећи број гласова добила је Рајачићева конзервативна опција.

Без обзира на идејна и идеолошка размимоилажења, Благовештански сабор је у заједничким закључцима, у 16 тачака, изнео захтев за Српском Војводином, засебном територијом која би захватала читав Срем (Румски, Илочки и Вуковарски срез), Бачку, Банат и Војну границу на челу са војводом, са српским грбом и заставом, политичком и судском управом.

По окончању Благовештенског сабора, аустријски цар је српској делегацији предвођеној Рајачићем обећао да ће испунити све српске захтеве. Тиме је, заправо, припретио Мађарима да према Бечу буду попустљивији. Обећање дато Србима, међутим, никада није испунио. Тај његов поступак отегао је унедоглед решавање српског питања у Угарској. Упркос томе, историчари су сагласни да Благовештенски сабор, трећи сабор Срба после Темишварског (1790) и Мајске скупштине (1848), заузима посебно ме-

ЗАКОН О ВАНРЕДНИМ МЕРАМА

Отпочињањем ратних дејстава августа 1914. године и иначе национално неуравнотежена и искључива политика попримила је размере легислативне дискриминације немађарског становништва. У Угарској је ступио на снагу Закон о ванредним мерама, који је као последицу имао замирање свих националних активности како у вези са страначким радом, тако и на културном и уметничком пољу.

сто јер је веома снажно утицао на развој политичке мисли Срба у Угарској.

Шта се дешавало 1918?

Историографски је забележено да су у јесен 1918. године политичка збивања у Војводини добила обележје покрета за национално ослобођење и отцепљење Јужних Словена од Угарске. С обзиром на бројност и национални потенцијал интелигенције, Срби су предводили ову борбу. Политичка ситуација била је неизвесна упркос одлучној војној победи савезника. Предстојала је врло сложена дипломатска игра и српска унутар страначка борба Припреме за доношење политички утемељене

родној скупштини Срба, Буњеваца и осталих Словена у Банату, Бачкој и Барањи" одржаној 25. новембра 1918. године Бројност делегата и њихов организован долазак у Нови Сад илустровао је солидну организацију, пре свега, српског становништва, али и потпуно одсуство несловенског живља.

У околностима које су постојале, организација избора скупштинских представника није могла да испоштује демократску изборну процедуру, већ се ослањала на већинску политичку вољу словенског становништва, понајпре Срба у Војводини. Одлукама скупштине Војводина је присаједињена Краљевина Србији и формирана су нови органи

Јаша Томић

вљен. На овај положај, својим контекстом подједнако су утицале и унутрашње политичке околности друштвеног развоја Монархије и међународне околности. У вези са стањем у земљи, многонационална Монархија била је очигледно оптерећена дискриминацијом и острашћеним национализмом, упркос декларативне модернизације свог друштвеног уређења и промовисања идеје државног универзализма кроз пројекат тзв. „Аустријске идеје“, а уз подршку утицајних политичких кругова наклоњених католичкој идеологији.

Рефлексија ове политике у вези са Србима у Монархији, а пре свега у Јужној Угарској (данашњој Војводини), због њихове демографске концентрације на овом простору осведочена је у укидању црквено-школске аутономије 1912. То се догодило упркос жељама српске интелектуалне елите да се оствари и политичка аутономија по узору на тековину револуционарне 1848/49. као и на постојање Војводство Србија и Тамишки Банат из времена 1848–1860. године. Осим ове унутрашње политичке острашћености, Монархија је, почетком 20. века - када је своју политику империјалне експанзије усмерила према Балкану (дранг нацх остен), отворено и нескривено сматрала Краљевину Србију за реметилачки фактор стабилности како региона, тако и саме Монархије.

Процеп између националне солидарности са сународницима у Краљевини Србији и ригидног притиска на лојалност према држави у којој живе, а који је злоупотребљавао осећај одговорности обичног грађанина српске националности и који је овековечен и у уметничком стваралаштву, утицао је на осећај безизгледности који је прерастао у националну летаргију која се осећала и током наступајућих ратних година.

Недоречена ситуација

У предвечерје Великог рата ситуација у вези са националним идентитетом Срба у Аустро-Угарској била је врло лабилна, недоречена, на моменте безидејна и безизгледна. Ту ситуацију није могао да побољша нити успех војске Краљевине Србије у Балканским ратовима чак и упркос томе што је о њему писано врло помно и обимно у српској штампи у Монархији. Пораз нарастајућег српског национализма, тумачен је у Бечу и Пешти као начин обрачуна са реметилачким фактором који директно угрожава интегритет дунавске монархије.

Ову намеру Аустро-Угарске монархије није могла да поколеба ни уочена

идеја словенске узajамности која се ослањала на Царску Русију која, полемички истичући није дословно подржавала национализме малих словенских народа. Беч је сматрао да калкулисањем око територијалних аспирација, као у време анексионе кризе 1908, а диференцирајући свој интерес од интереса Немачког рајха, постоје аргументи који ће Русију одвући даље од централног Балкана и Србије.

И Срби из Војводине су били мобилисани, али су и многи истакнути јавни и културни радници били конфирмирани и интернирани. „На почетку Првог светског рата и ја сам, са већим бројем српских јавних радника Војводине био ухапшен и депортиран у арадске казamate као политички сумњив“.

Завладао је страх и атмосфера неизвесног ишчекивања вести о исходу војних операција на фронтима. У складу са тим Мађари и немађари, пре свих Срби доживљавали су позитивна или негативна национална осећања. Што је српска војска боље напредовала у Босни, што је она снажније одбијала нападаје на Црни Врх и линију Дрине, тиме су Мађари постајали мекши и приступачнији.

Еуфоричност победе или сакривена потиштеност, истовремено инспирисане идентичним догађајем на фронту, била су осећања која су сведочила о континуитету једне неуспешне политике. Национална доминација и политичка нивелација народности, као оличење предратне идеологије Монархије, у новонасталим ратним околностима, упркос појединачним упозорењима, није изгубила на свом континуитету. Шта више она је од тријумфалног исхода ратних операција очекивала и свој тријумфалан исход, не базирајући се на још продорнији антагонизам националног питања, већ, уздајући се у силу и одлучан државни апарат, неговала је своју политичку постојаност.

Без обзира на повремене самокритичне тонове и веома тешке ситуације сажете у изразу: „да није коже, душа да излети“, лојалност словенске популације Војводине све до краја рата била је остварена како у сегметну војне регулативе тако и у административном контексту.

Јаснија позиција сила Антанте

Кулминација подређености, амбивалентног става и политичког nihilizma прекинута је октобра 1918. године када је међународна војно-политичка ситуација изненада постала много извеснија

Велика народна скупштина 1918.

одлуке о начину уласка Војводине у став нове југословенске државе обављене су у Новосадском одбору 17. новембра 1918. године. Тријумф националних идеја остварен је на „Великој на-

праве - Велики народни савет и Народна управа.

Национални положај Срба у Аустро-Угарској монархији, непосредно уочи Великог рата био је вишеструко усло-

ВЕЉКО ПЕТРОВИЋ ЕМИГРИРА У ЖЕНЕВУ

Једини предратни интелектуалац из Војводине који је успео да емигрира у Женеву и да узме активно политичко учешће у остварењу југословенске државне идеје, био је књижевник Вељко Петровић. Он је био члан Југословенског одбора и, колико су му могућности и утицај дозвољавали, бринуо је о својим истакнутим сународницима.

ВИШЕНАЦИОНАЛНА СКУПШТИНА

У раду скупштине учествовало је 757 посланика. Међу њима било је 578 Срба, 84 Буњевца, 62 Словака, 21 Русин, три Шокца, два Хрвата, шест Немаца и један Мађар. Бројност делегата и њихов организован долазак у Нови Сад илустровао је солидну организацију, пре свега, српског становништва, али и потпуно одсуство несловенског живља.

Споменик Јаши Томићу

за Антанту, а неизвеснија за Централне силе. Пробој Солунског фронта, даље војно напредовање савезника и њихово избијање на границе Монархије условили су анархо-активности широм царства и појаву тзв. „зеленог кадра“, односно паравојних јединица које су чиниле дезертери са фронта којима је свега била доста. У ком смеру ће се развијати геополитички положај Војводине увелико је било одређено војним присуством Краљевине Србије на јужнословенским просторима Аустро-Угарске. Она је уливала Протагонисти организације и радикалнијег иступа Војвођана, иако су били различитог политичког идентитета, изражавали су јединство о нужности раскида државно-правних веза са Угарском, али и различитост ставова о начину отцепљења - да ли да се оствари са интеграцијом јужнословенског покрета у преосталом делу Монар-

Блашко Рајић

хије или директним припајањем Краљевини Србији.

У јесен 1918. године политичка збивања у Војводини су добила обележје покрета за национално ослобођење и отцепљење Јужних Словена од Угарске. С обзиром на бројност и национални потенцијал интелигенције, Срби су предводили ову борбу. Политичка ситуација била је неизвесна упркос одлучној војној победи савезника. Предстојала је врло сложена дипломатска игра и српска унутар страначка борба.

Сам политички положај Војводине остао је нерешен. Будућност и судбина те покрајине остали су отворено питање а та неизвесност је широм отварала врата свима преварантима а према нашим националним идеалима непријатељски расположеним тенденцијама. У оваквим историјским околностима било је потребно обезбедити што ширу сагласност пре свега словенског становништва Војводине за једну идеју чија је политичка реалност била извеснија.

Упркос постојању одређених контаката присталица Радикалне странке са новоформираном владом Угарске које можемо тумачити у оквиру политичке предострожности, војно-политичка ситуација и одлучност Краљевине Србије одредили су карактер политичке атмосфере.

„Ми Срби из Угарске“, писао је тада Глас, „хоћемо да смо слободни људи, хоћемо да ујединимо свој дух и своју душу са духом свог југословенства“. Срби, али и Буњевци, Словаци, Румуни и Русини почели су да формирају своје народне одборе често и у мешовитом саставу у зависности од локалног распореда етичке структуре становништва.

У Суботици и Сомбору су крајем октобра основани мешовити Српско-Буњевачки народни одбори. У Панчеву су у оснивању Одбора учествовали и Срби и Мађари и Немци и Румуни, али је временом дошло до националне поделе услед различитих политичких интереса. Одбор у Новом Саду претежно је био састављен од представника Срба и био је најзначајнији током присаједињења Војводине Краљевини Србији. На његовом челу био је Јаша Томић, лидер Радикалне странке.

Формирана нова мађарска влада

Распадом двојне монархије, формирана је и нова мађарска влада на челу са Михаљом Карољијем. Намера ове владе била је да очува територијалну целовитост државе, а легислативно упориште за ову политичку активност био је споразум Мађарске са Антаном којим је прецизирано војно присуство савезника али и предвиђао административно очување целовитости мађарске територије.

Отуд је Карољи, у више наврата током октобра и новембра истицао своју одлучност са раскидом предратне империјалне политике Угарске и за отпочињање процеса демократизације државе који би уважавао националну шариолност. Он је поручио свим народи-

ма који живе у Војводини: „Но послушајте ви нас: сви смо ми такови људи који смо се увик за интетрес пука борили, који смо увик проповидали братство и једнакост Буњеваца, Немаца, Румуна, Словака и Срба, те који смо од госпде старе Угарске, због тога нашега уверења много патили.“ Осим декларативне привржености демократској перспективи мађарске републике, Карољи је изашао и са конкретним понудама неким српским политичарима из Војводине (Јаши Томићу, Кости Хаџију) мада су они то демантовали. Идентичан став оспоравања Карољи је одлучно добио и од Словака. „Узалуд нам нуде Векерле и Карољи министарске портфеље, нема више Словака који би га примио из руке Мађара.“ Једина страначка организација Словака у Војводини, Словачка народна странка се приклонила југословенској држави кроз инклузију у Југословенску демократску странку и прихватање њеног програма.

И поред извесних колебања, преовладао је став о одлучном отпору намери мађарске владе. Упориште у остварење националних интереса кроз стварање нове државе јужних словена, на међународној политичкој сцени, био је програм 14 тачака о праву народа на самоопредељење америчког председника Вудро Вилсона, а што се тиче ситуације на терену, респективна снага присутне српске војске, уливала је политичку сигурност и подстицала је југословенску идеју. „Ево и наша влада је примила за основ преговарања Вилсоново начело о самоодређењу народа, држим дакле да не би било никаквоих препрека са стране власти да се и ми састанемо те констатујемо шта ћемо и како ћемо.“

До краја новембра већи део Војводине био је испреплетан мрежом Народних одбора који су, без обзира на искушења, деловали поприлично организовано, кохерентно и посвећено. Таквом заједништву увелико је допринела и амбиција Мађара али и политичка неодлучност Немаца. Становништво Војводине налазило се у политичкој квадратури круга оивиченој политичким вољама Срба, Буњеваца, Хрвата, Словака и Русина са једне стране, Мађара, Румуна и Немаца са преосталих страна.

Припреме за важну одлуку

Припреме за доношење политички утемељене одлуке о начину уласка Војводине у састав нове југословенске државе обављене су у Новосадском одбору 17. новембра 1918. године. Сам ток седнице и припремне конференције или претконференције биле су изузетно напете с обзиром да је тада дошло до „судара“ двеју раније поменутих концепција о уједињењу. Једна је била за присаједињење Војводине Краљевини Србији, а друга за повезивање Војводине са Народним вијећем Словенаца, Хрвата и Срба у Загребу, а потом стварање јединствене јужнословенске државе са Краљевином Србијом. „На дневном реду ове конференције била је свега једна тачка и то да се реши куда се приклучити након отцепљења. Прву реч је добио Петар Коњовић као изасланик из Загреба. Он је према директиви, а на основу изјаве Момчила Нинчића, министра иностраних послова предложио да се Војводина прикључи Загребу, односно Хрватској а не Београду односно Краљевини Србији. Овај предлог је пропраћен бурним негодовањем. Настаје жучна дебата у којој су најактивнији били Јаша Томић, који је тврдио, да му је Нинчић рекао да се Војводина прикључи Србији.

Др Жарко Миладиновић и такорећи сви остали били су мишљења да се Војводина прикључи Србији. Дебата је достигла врхунац када је др Стјепан Матијевић делегат из Суботице (заступник Буњеваца) подржао предлог из Загреба односно Петра Коњовића. Настаје жучна дебата. По многим ова дебата беше први знак сукоба 'великосрпске' и 'југословенске' идеје која се протеже кроз свих 23 године постојања Југославије.“

Тријумф националних идеја остварен је на Великој народној скупштини Срба, Буњеваца и осталих Словена у Банату, Бачкој и Барањи, одржаној 25. новембра 1918. године. На скупштини је коначно и победила теза Јаше Томића. Тој победи много је допринео и Блашко Рајић, топлим и партиотским говором, пледирајући за предлог Јаше Томића. И тако је уз неописано одушевљење донешена резолуција о присаједињењу Војводине Краљевини Србији. ■

Проглашење Краљевине СХС

СКУПШТИНСКА ОДЛУКА О ПРИСАЈЕДИЊЕЊУ

У околностима које су постојале, организација избора скупштинских представника није могла да испуштује демократску изборну процедуру, већ се ослањала на већинску политичку вољу словенског становништва, понајпре Срба у Војводини. Одлукама скупштине Војводина је присаједињена Краљевини Србији и формирана су органи управе - Велики народни савет и Народна управа.

ЛИНГВИСТИКА

О чему говоре када кажу „Србијанац“?

Избегавајмо речи које би могле да нас представе као недобронамерне и непристојне људе

Познанике који користе израз „Шиптар“, убеђивали смо да ту реч не користе. Обично су нам одговарали да „Шиптари сами себе тако зову“ или да се тако на српском „говори од вајкада“ и да не намеравају да прекину са коришћењем ове ружне речи. Ови изговори нису прихватљиви. Албанци су исправно разумели у чему је суштина: реч Шиптар јесте увреда.

Онај коме није јасно о чему говоримо када кажемо Шиптар, може да оде до Крушевца или Краљева, и поразговара с неким од десетина хиљада косовских Срба који су у централну Србију стигли током претходне четири деценије. Наиме, када шумадијски „староседеоци“ желе да увреде косоварске „дошљаке“, када желе да сугеришу да су то инфериорни и примитивни људи који им узимају посао, они им не кажу да су Албанци него да су Шиптари. Њихову, обично бројну децу, вршњаци су подругљиво називали Шиптарчићима.

Нажалост, појавила се још једна ружна реч – Србијанац. Она је некада употребљавана да означи Србина из Србије. Око тога се слажу наши највећи језиколози – од Вука Караџића до академика Егона Фекетеа. Али бављење етимологијом и радовима мудрих филолога није од велике помоћи за разумевање савременог значења ове речи.

Временом је реч Србијанац престала да буде неутрална и добила је увредљив призвук. Србијанац је тако Србину постао оно што је сељачина сељаку, Турчин (и Балија) Бошњаку, Шиптар Албанцу, усташа Хрвату, педер хомосексуалцу, црнчуга црнцу, аририста дошљаку, паланка граду или, однедавно, Шумљанин грађанину Републике Српске. Оно што реч Србијанац данас подразумева, њено конотативно значење, много је важније од онога што она формално описује, њеног денотативног значења.

Наравно, то не значи да нема пристој-

Реч „Србијанац“ је с временом добила увредљив призвук. Србијанац је тако Србину постао оно што је сељачина сељаку, Турчин (и Балија) Бошњаку, Шиптар Албанцу, усташа Хрвату, црнчуга црнцу, паланка граду или, однедавно, Шумљанин грађанину Републике Српске. Србијанац је, као и Шиптар, Балија или Геџа, постала погрдна реч коју треба да избегавају сви они који желе да искажу елементарно поштовање и буду схваћени као добронамерни и пристојни људи

ног света који када каже Србијанац не мисли на „примитивце“ са Овчара и Каблара, као што постоји и немали број Срба који када кажу Шиптар не мисле на „прљаве муслиманске дивљаке који су сишли са Проклетија“. Али мислим да је то сасвим неважно – чак и када је наивна, употреба ових речи није невина. Србијанац је, као и Шиптар, Балија или Геџа, постала погрдна реч коју сви они који желе да искажу елементарно поштовање и буду схваћени као добронамерни и пристојни људи треба да избегавају.

Оваква промена вредносног предзнака никако није редак случај. Тако је, на пример, реч црнчуга некада била вредносно неутрални израз за америчке црнце, а данас је једна од најружнијих речи у енглеском језику. Практично једини који се у САД данас усуђују да је јавно изговоре су црни људи. Амерички репери је, међутим, обично употребљавају у жаргонској варијанти *nigga*, чиме се изражава разлика између говора маргинализованих црначких крајева и привилегованих градских четврти са доминантно белачким становништвом.

Није мало Срба који употребљавају израз Србијанац. Користе га неки од оних који верују да су Шумадинци маргинализовани и да земљом владају дошљаци са Динарског масива и околних планина. Они сматрају да су „србијан-

српском језику, бар у случају патријарха није спровео лингвистичко чишћење.

Ако постоји нешто што засигурно није србијанско, онда је то патријарх Српске православне цркве. Али, чак и ако се ради о неспоразуму или грешци, она је фројдовска а не случајна. Гурање Срба у све мању Србију одавно није само вербално. Штавише, многи верују да је овај процес заслужен, праведан и „добар за цео регион“.

Ипак, ако желимо да разумемо шта нам стварно говоре кад нам кажу да смо Србијанци, или кад за српског патријарха кажу да је србијански, сматрам да је од кључног значаја то што језички инжењеринг има расистичку позадину која је вешто камуфлирана позивањем на географију и српске злочине.

По свему судећи, именица Србијанац је пежоративне конотације стекла нај-

најмања „Србијаница“ превелика.

На одредници „србијански патријарх“ најдоследније инсистира *Southeast European Times*, гласило чији је „спонзор“, како је наведено на сајту, „Америчка команда у Европи, здружена војна команда одговорна за операције Сједињених Држава у 52 земље“. Истину за вољу, Глас Америке, још један амерички државни медиј који редовно објављује прилоге на

пре у Војводини у првим годинама југословенске краљевине. Поједини хабсбуршки Срби су тако називали своје османске сународнике који су живели јужно од Дунава и Саве када су желели да сугеришу да су то не само другачији људи, већ инфериорни, примитивни, прљави и заостали поданици азијатских варвара. Наиме, као супротност панонским – наводно господским, културним и цивили-

ТРЕБАЈУ ЛИ СРБИМА „МИКРО-НАЦИЈЕ“ ИЛИ „ПОДНАЦИЈИЦЕ У НАЦИЈИ“?

Занимљиво је да етикетирање типа „Србијанац“, није присутно ни у једном другом народу, осим у нашем. Хрват из Србије никада неће рећи „Хрваћани“ за сународнике из своје матице; Бошњак из Санџака такође никада неће користити израз „Бошњаћани“ за оне из Босне, а београдском Црногорцу неће пасти на памет да каже „Црногорчанин“, када спомиње своје из Црне Горе. Поделе са негативним призвуком присутне су само код Срба, који се међусобно деле по многим основама и често врло неумерено потенцирају своју „различитост“ у односу на „оне друге Србе“. Стиче се утисак да се то најчешће чини како би се доказало да су они који користе те изразе некаква „нација у нацији“ или „микро нација“, те да су, сходно томе, изнад осталог дела свог националног корпуса.

Овај додатак објављујемо уз финансијску помоћ Управе за сарадњу са дијаспором и Србима у региону Министарства спољних послова Републике Србије

зованим – Србима и другим поданицима бечког двора, измишљени су затуцани, шумско-брђански Србијанци чија су обележја били, како каже песма, „јелек, анттерија и опанци“.

Србијанци тада бивају представљени као један нови, православни аватар старе оријенталне опасности и зла. У реч са неутралним значењем полако почиње да се учитава слика нехабсбуршких Срба као, практично, (не)културног наслеђа које су Османлије оставиле северно од Босфора. Реч Србијанац има све мање везе са лингвистиком и географијом, а све више са једним специфичним расизмом.

Ова промена значења одражава прихватање становишта да су Турци на Балкану створили једну не тек другачију, већ лошу и фаталну, „неевропску“ Европу. Другим речима, они су омогућили да се овде запати „примитивни“ оријентални дух, да „контаминира“ део Европе и, што је најважније, (пре)обликује културу њених становника, међу којима су били и Срби(јанци). Такво схватање је култур-расистичко, израз расизма у коме је „обојену“ кожу заменила „оцрњена“ култура. Вратићемо се на то нешто касније.

Као и за разумевање сродних увреда које истовремено изражавају дехуманизацију и опасност, корисни су радови аутора који су критиковали оријентализам. Творац овог појма је Едвард Саид, отац постколонијалних студија и неуморни борац против западњачког империјализма у његовим бројним (и неретко сасвим нетранспарентним) инкарнацијама. По Саиду, оријентализам је начин на који су на Западу – у књижевности, уметности, популарној култури, науци, јавном говору и рекламама, између осталог – описивани припадници другачијих, источних култура, првенствено становници оних држава које су биле мета западних освајача и колонизатора.

КАКО СМО ДОБИЛИ „СРБИЈАНСКОГ ПАТРИЈАРХА“

Они који инсистирају на коришћењу увредљивог придева „србијански“ тврде да им није јасно шта је ту уопште спорно и све оне који настоје да укажу на ружне конотације ове речи оптужују за „великосрпство“, што је један од највећих грехова у новокомпонованом „Светом писму“ политичке коректности и подобности. Не само да су одреднице Србијанац и србијански постале одомаћене у бројним медијима широм бивше Југославије, већ почињу да се појављују и у апсурдним конструкцијама које, истини за вољу, бар помажу да укажемо на њихов прави смисао. На пример, Радио Слободна Европа, амерички државни медиј који „емитира програм на јужнословенским језицима“, недавно је почео да говори „србијански патријарх“.

обраћао пажњу на оно што говоре особе које су уверљиво представљене као инфантилне, заостале, дивље или геноцидне?

Иста (не само) дискурзивна операција је омогућила и да српски национализам буде изједначен са нацизмом. Штавише, слушајући неке од наших антиратних предузетница тешко је не помислити да је Хитлер био Србин, да је нацизам био филозофија србијанске паланке и да је Аушвиц био Дизниленд у односу на Сребреницу. У суштини, оне нам сугеришу да се у сваком културно недеконтаминираним Србину крије (не)културом програмирани кољач.

Оне су „србијанизацију“ овдашњих Срба успешно представиле као део пројекта културне деконтаминације. Штавише, у великој мери захваљујући све ширем прихватању и одомаћивању дехуманизуюћег дискурса деконтаминације, сваки покушај да се страхови, проблеми и фрустрације Срба представе као рационални или оправдани данас с лакоћом може бити проказан као још један израз нацификованог национализма, најважна следећа фаза геноцидног рата за Велику Србију или нова подвала из неуништиве САНУ/СПЦ/ДБ кухиње.

Али позиви на „борбу против велико-српске хегемоније“, сећање на неспрпске жртве и инсистирање на „дивљању“ српских екстремиста само прикривају праву природу есенцијализације која Србе уоквирава као вечите злотворе. Наравно, одредница србијански је један од бенигнијих видова ове есенцијализације, али је на овом примеру могуће видети шта подразумева логика која Србе претвара у ружни европски изузетак.

Слике пацовизованих, озверених и нацификованих Срба укључене су у много старију матрицу коју је крајем седамдесетих описао Саид. Наиме, оријенталистичка дехуманизација и сатанизација утемељена је на конструисању слика два зла: „дивљих“ Африканаца и „крволочних“ Азијата, афричког „срца таме“ и вечне „зелене опасности“. Османлије и њихово муслиманско царство су при том представљани не само као највећа претња, већ и као сушта супротност просвећеној и модерној Европи.

Али, Балкански ратови су Турке углавном „вратили“ у Азију, а затим им је Ататурк увео латиницу, скинуо им фесове и зарове и утерао их у фракове и под цилиндри. Милошевић и Сребреница су касније „показали“ да су Србијанци, Геце и Србенде, заправо, „прави“ баштинници и хуманоидни остаци оријенталне пошлости које чак ни Тито, тај самоуправни Ататурк, није успео да искорени, деконтаминира и модернизује. Претворени смо у последње европске дивљаке и синоним за европско „срце таме“. У нама је „откривен“ спој најтамније Африке и најопасније Азије, два баука на којима се темељи европски „цивилизацијски“ нарцизам.

Релевантност овог, пред-милошевићевског, оријенталистичког аспекта илустрuje и чињеница да се многи од нас сећају титоистичке Југославије и памте тренутке када су нас аустроугарски Југословени, обично негде на хрватском приморју или у Загребу, подругљиво ословљавали као Србијанце и одмеравали нашу цивилизованост и контаминаност „срмрдљивим“ оријентом.

Додуше, има и оних који тврде да су хабзбуршке Југословенке биле мање гадљи-

ве и често спремне да свој осетљиви централноевропски носић изложе балканским опасностима. Наиме, као и за друге оријенталне „дивљаке“, уз „србијанске“ и „шиптарске“ мушкарце је везиван стари стереотип: смрде, ружна им је лобања, али су потентни.

Демократско, крветско братство и јединство је било кратак и редак предак од реалности коју је скривала Брозова диктатура. Уз Савез комуниста и самоуправљање, култур-расизам је био једна од ствари од којих се у несрећној заједници није могло побећи. Широм државе која се протезала сувише источно и превише западно да би могла да преживи једне демократске изборе, култур-расизам је био константа која се појављивала у најразличитијим, често привидно невиним облицима – један од њих су именица Србијанац и из њега изведена одредница србијански.

То су само неки од разлога зашто већина људи које познајемо – има међу њима и ултранационалиста и турболиберала – ове речи доживљава као увреду и нема много стрпљења за различита објашњења, без обзира да ли се они који их нуде позивају на географску коректност, Начертаније и нацрт Меморандума или број неспрпских лешева. Сличне ставове имају и многи новинари.

Деведесетих је од новинара који су правили програм који се званично звао „Српска секција светске службе БИ-БИ-Сија“ тражено да у својим извештајима говоре, на пример, „србијански председник“. Већина је одбила да уместо проскирибованог израза „српски председник“ користи сугерисану фразу и определила се да говори о „председнику Србије“, док су дописници из Београда користили изразе као што је „овдашњи председник“. Новинари који су наставили да говоре „српски председник“ су редовно опомињани, али њихови прилози нису цензурирани.

Како показује интернет архива покојног српског БИ-БИ-Сија (1939 – 2011 године), 891 пут је поменуто „председник Србије“, а 44 пута „српски председник“. Није било „србијанског председника“, мада су 14 пута поменути „србијански премијер“ и различити „србијански министри“. У једном прилогу се помиње „муфтија србијански“, што је најмање спорна, мада и даље неприхватљива, употреба овог придева.

Многи с правом истичу да је прецизније и правилније рећи, на пример,

СРБИЈАНАЦ – СИНОНИМ ЗА НИЖЕ БИЋЕ

Осамдесетих морали смо да одговарамо на питања да ли волимо кавурму и пихтије и да ли пијемо кока-колу уз рибу. За загребачке саговорнике, Електрични оргазам и Мики Манојловић су били фантастични, кајмак је био одличан, код неких су могли да прођу чак и дуван чварци и шљивовица, али ми смо, ипак, били балканска стока. Кавурма и кока-кола су били део теста „цивилизованости“ и „модерности“ – да би били прихваћени, Србијанци су практично морали да покажу да су деконтаминирани од своје турско-бизантијске (не)културе. То схватање су прихватили и Срби у Хрватској, посебно они који су живели у великим градовима и у Славонији. У градићима и насељима у подножју Псуња и Папука реч Србијанац је коришћена као синоним за ниже биће. Баш као реч националиста у жаргону „грађанске“ Србије, она је у свакодневном говору многих славонских и загребачких Срба постала дисквалификација после које престаје сваки разговор – означавала је (не)људе („што јужније, то горе“) који немају шта да кажу и чије речи није вредно разматрати.

„председник Србије“ или „председник Хрватске“. Али није тешко илустровати да се овде не ради о граматички и логици. На пример, Слободна Европа, медијски склон метастазираној „србијанизацији“, током протеклих година дана је примеренију фразу „председник Хрватске“ употребио 64 пута, док је етноцентрична одредница „хрватски председник“ поменула у 77 наврата.

С друге стране, овај медиј је током последњих шест месеци „председника Србије“ поменуо 83 пута, „србијанског председника“ 14 пута, а „српски председник“ им се омакао 3 пута. У истом периоду, новинари Слободне Европе који користе еквици су неколико стотина пута поменули „председника Србије“, а само једном друга два облика. То сугерише да за њих важе другачија правила и да се овде не ради о географији и лингвистичким питањима. Када граматика и логика добију националност и држављанство, онда више нисмо у сфери језичке или политичке коректности већ у домену култур-расизма или шовинизма.

Катарска „Ал Цазира“ за Балкан нешто је увиђавнија. Иако је упоредно ко-

ришћење назива „српски председник“ и „србијански председник“ наводно изазивало забуну, редакција је после консултација са новинарима послала упутство у коме се, између осталог, наводи да спикери треба да читају онако како су новинари или дописници написали и да свако нашег председника и друге овдашње актере може да назове онако како сматра за сходно.

Ако на тренутак оставимо по страни мотиве и конотације појма србијански, овакве забране и упутства део су стандардне праксе у многим редакцијама широм света и, по себи, не представљају цензуру. На пример, многе велике медијске куће у САД имају приручнике (обично назване Стулебоок или Стуле Мануал) у којима се изричито забрањује или ограничава употреба одређених речи. Неретко се ради о подебелим књигама које периодично бивају ревидиране и допуњене новим препорукама.

Тако је, на пример, после 11. септембра један број медија својим новинарима и уредницима прописао да могу назвати „фундаменталистичким“ само оне америчке хришћанске цркве и њихове припаднике који сами себе тако називају.

Фундаментализам је појам који је дуго био везиван искључиво за конзервативне америчке протестанте – први пут је употребљен у САД 1910. године и деценијама су га и медији и многе неденоминацијске цркве и парацрквене организације користиле као вредносно неутралан опис.

Штавише, многи су били поносни фундаменталисти. Током седамдесетих, више од половине хришћана у савезним државама на америчком Југу себе је описивало као фундаменталисте. Ван либералних кругова у градовима на источној и западној обали, реч је почела да добија снажне негативне конотације тек почетком осамдесетих, првенствено у контексту кризе таласа у Ирану. Ипак, многи „поново рођени“ амерички хришћани и даље инсистирају да „фундаментализам није ружна реч“.

На црну листу нису стављани само исполитизовани појмови. На пример, у једној од америчких редакција с којом сам сарађивао било је забрањено рећи „надреално“. Уредници су, чини се с разлогом, закључили да је постала не само излизана, већ и да је прилично бесмислена.

Нажалост, нема ничег надреалног у објашњењима која су, према сведочењу бивших новинара, давали („србијански“) уредници БИ-БИ-СИ-јевог програма на српском. На примедбе новинара да би у програму морало да се говори „македонски“ и „хрватски“ – Хрвати и Македонци нису једини становници ове две бивше југословенске републике, један од уредника је тврдио да то није исто и да

се не сме служити српској хегемонији. Наводно, неопходно је било истичати да председник Србије није председник свих Срба.

Иако сугерисано као антинационалистичко, ово објашњење се ослања на есенцијализацију коју су користили српски шовинисти када су нас крајем осамдесетих и почетком деведесетих убеђивали да су Албанци и Хрвати вечна опасност, да се ради о „националном“ културом затрованим људима којима се никада не може веровати. Зато речи Србијанац и србијански не само да вређају, оне нас на један перверзан начин враћају у ружну прошлост. У њима опстаје дух деведесетих.

Логика коју су тада примењивали да би нас навели да о Хрватима размишљамо као усташама почива на истим премисама као и аргументација којом се данас образлаже потреба да се о Србима из (нехајбуршког дела) Србије говори као о Србијанцима. Јасеновац и Сребреница, два главна култур-расистичка адута, углавном служе да сакрију шовинистичке ставове и оправдају (не само) језичко чишћење и инжењеринг који је произвео „србијанског патријарха“.

Није на нама да судимо шта друге људе вређа и угрожава. Али, верујемо да је једини релевантан критеријум шта је увреда и да ли представља суд људи на које се та реч односи, били они Албанци или Срби. Радује што смо се у медијима, бар онима које пристојан свет узима озбиљно, ратосиљали „Шиптара“. Време је да се решимо и „Србијанаца“. ■

АУТОР: МИЛЕ ЈАНКО- ВИЋ	ГРЧКО СЛОВО	ВОЛУМЕН	ЗОЉЕ	ИНИЦИ- ЈАЛИ ГЛУМЦА ТАТИЈА		ДОЊИ ДЕО ПОСУДЕ	РАДИЈУМ	БИВШИ ХОЛАНД- СКИ ФУДБАЛЕР	ПЕЧАТ													
ПРИСВОЈ- НА ЗАМЕНИЦА					ЧАР, ШАРМ																	
АМПЕР		ОНИ КОЈИ ЖИВЕ У СТАНУ																				
КОНОПАЦ		ВРСТА (ОБИЧНО ФИЛМА)		ГРЧКО СЛОВО			ОВЕ ГОДИНЕ (СКР.)															
БЕЛГИЈА	АУСТРИЈА		ГЛУМИЦА ДЕРЕК			ХЕРЦЕГ- НОВИ																
	ПРВИ И ТРЕЋИ ВОКАЛ		ЕНГЛЕСКИ ПИСАЦ ЧАРЛС			ГРУПА АЛКОХОЛ- НИХ ПИЋА															23. И 18. СЛОВО АЗБУКЕ	
ТВРДО- ГЛАВ																ДЛАКА СА ОВЦЕ	ЗАВРШЕ- ТАК МОЛИТВЕ	АМЕРИЧКИ ГЛУМАЦ КЕРТИС	ИРЕНА КРАЋЕ		БИВШЕ ИМЕ ДЕМО- КРАТСКЕ РЕПУБЛИ- КЕ КОНГО	
НОВИНАР- КА РТС-А СА СЛИКЕ		ПОП-ФОЛК ПЕВАЧ ЛУКАС	ИГРАТИ КАНКАН, КАНКА- НИСАТИ ЛИТИЈУМ																		ЗАПАД	
АМЕРИЧКИ ПЕСНИК (1899-1979)																						КОЈА СЕ УМОРИЛА
АРОМУНКЕ																						ЉУЉАТИ, ЊИХАТИ
																						МЕТАР
ПРВИ ВОКАЛ		СРПСКА МАНЕКЕН- КА И ТВ-ВОДИ- ТЕЉКА																				ОРЕГОН

РЕШЕЊЕ СКАНДИНАВКЕ - ВОДРАВНО: ТВОЈ, ДРАЖ, А, СТАНАРИ, УЖЕ, РО, ОЛ, А, ВО, ХН, БАНДОГЛАВ, ПРИНА ИВИЋ, КАНКАНОВАТИ, З, АЛЕН ТЕЛТ, УМОРНА, ПИНАРКЕ, НИНАТИ, А, САНИ АРМАНИ, ОР.

АУТОР: МИЛЕ ЈАНКО- ВИЋ	ЧОВЕК БЕЗ СЛОБОДЕ	АВЕТ, САБЛАСТ	8. И 19. СЛОВО АЗБУКЕ	УЗВИЧНО- УПИТНА РЕЧЦА	АКЦИО- НАРСКО ДРУШТВО (СКР.)	ЈЕДАН ПРЕДЛОГ	ЈЕДАН ТРОЈИ- ФРЕНИ БРОЈ	НАРОДНИ УНИВЕР- ЗИТЕТ (СКР.)	СПЕВ, ЕП													
ДЕО ЖЕНСКЕ ШМИНКЕ																						
ШКАРТ						НЕНА- ОШТРЕН																
СУСЕДНА СЛОВА АЗБУКЕ			РЕОМИР		ГЛУМИЦА ДЕРЕК			ОБИМ														
АТЛЕТСКИ КЛУБ			СТАНОВ- НИЦА КЕНИЈЕ		ПРЕПАРАТ ЗА ПРСКАЊЕ ВОЋАКА			ОДСЕК ВРЕМЕНА (МН.)														
ГРАД И ЛУКА У ЕНГЛЕСКОЈ				УЗВИК БОЛА			ПОСТ СКРИПТУМ (СКР.)															
ЗАПРЕКЕ				ПИШТАВ, КРЕШТАВ			ОНАЈ КОЈИ СЕ КОЦКА															
АМПЕР																						
																ТРЕЋИ ВОКАЛ	ПРИПАД- НИК ГРУПЕ КИЧМЕ- ЊАКА	ЕВРОПСКА ЗАЈЕДНИ- ЦА (СКР.)	СТОМАК		НАЈВИШИ ЦИЉ, УЗОР (ГРЧ.)	ВРСТА АТМО- СФЕРСКОГ ТАЛОГА
КАНАДСКА ПЕВАЧИЦА СА СЛИКЕ		ИСЕЧЕНИ ДЕО (МН.)																				
ИСТОК		АУСТРИЈА																				ИЗРАЂИ- ВАЊЕ
АМЕРИЧКИ РЕЖИСЕР																						ДВА ИСТА СЛОВА
УРАН		САСВИМ ЈАСНО, ОЧЕВИДНО (ИЗРАЗ)																				БРДО
БРОДОВИ ЗА ЧИШЋЕЊЕ МОРА ОД МИНА		РАДИЈУС																				НАТРИЈУМ
																						АЛУМИ- НИЈУМ
																						ЕНЕРГИЈА
																						СРПСКА ПОКОЈНА ГЛУМИЦА ФЕРАРИ

РЕШЕЊЕ СКАНДИНАВКЕ - ВОДРАВНО: РУЖ ЗА УСНЕ, ОТПАД, ТУП, БВ, Р, ВО, О, АК, АО, ПС, ПРЕПРЕКЕ, АЛАНИС МОРИСЕТ, ИМ, И, ИСЕЦИ, ИЗРАД, МАК НИКОЛС, БРЕГ, У, КАО НА ДЛАНУ, АЛ, ТРАВЛЕРИ, РАХЕЛА.